

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

Lugduni, 1652-1663

C. 1. Circa Debitum Coniugale.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80577](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80577)

LIBER XXVI. DEBITVM CONIUGALE DIVORTIVM.

QUAMVIS tractatio hæc ad præcedentem librum pertinebat, ubi receptiores circa eam Doctorum sine lite sententias exposui: at maioris perspicuitatis gratia huiusce materiae Dubia sigillatim apponenda censi.

SECTIO SECUNDA.

De Debito, ac Divortio Dubia.

CAPVT I.

Circa Debitum Coniugale.

DVBIVM I.

An vxor teneatur, reddere debitum viro tacite, seu interpretatiue petenti?

ERTVM est teneri virum vxori tacite debitum petenti, illud reddere, id est, dum vir aliquibus signis percipit in ea petendi voluntatem, & præ pudore abstinere à petitione. Sic D. Thom. in 4. dist. 32. qu. vii. a. 2. quæstione. 1. & omnes communiter. Quæstio verò nunc idem dicendum sit de vxore erga virum.

Tenetur vxor debitum reddere viro tacite postulanti. Quia qui interpretatiue, siue signis petit expressis, indicat, se ob pudorem, vel ob pusillam nimitatem expressis verbis non audere. Ergo quemadmodum vir tenetur vxori tacite petenti debitum reddere, ita vxor tenebitur reddere marito tacite postulanti. Sic D. Antonin. 3. tit. 1. cap. 20. §. 7. Syluest. verb. Matrimonium 7. quæst. 4. disto 10. Nauar. sum. cap. 16. numer. 26. Mano. tom. 1. sum. cap. 243. num. 8. Ludou. Lop. p. 1. infr. cap. 80.

Non tenetur vxor viro tacite seu interpretatiue petenti reddere, sed licitum est ei petitionem expressam expectare. Non quia non pares sint in obligatione, sed quia cum viris minimè pudeat, verbis expressis debitum petere,

dum id appetunt: merito ac iure optimo potest vxor præsumere, sibi que persuadere, viros expresse non petentes, nequaquam velle: & signa illa, quæ in feminis natura verecundis, tacitam, & interpretatiue voluntatem inducant, in ipsis viris minimè indicare. Ita Sotus in 4. dist. 32. quæstion. vii. a. 2. ex D. Tho. ibi, a. 3. ad 2. Palud. quæstion. 1. art. 1. numer. 4. Syluest. verb. Debitum quæst. 8. Tabie. verb. Matrimonium 3. quæst. 4. §. 5. Sanchez lib. 9. d. 2. num. 5. & alij.

Ego quidem sic quæstioni respondeo. Ratione erubescentiæ, quæ communiter in feminis inuenitur, non ita tenetur vxor reddere viro tacite petenti, sicut è contra. Si tamen daretur idem pudor exigendi debitum, aut timor in viro, idem proflus asserendum esset, nempe teneri vxorem ipsi reddere, quando nosset eius petendi voluntatem, & præ pudore, aut pusillanimitatem, aut insignem vxoris auctoritatem, aut asperam conditionem minimè verbis exigere expressis. Quia eadem militat ratio, cum sint coniuges in actus coniugalis obligatione pares. Certè omnes Doctores pro secunda sententia citati hoc non obscure indicant, nec enim absolute docent, non teneri vxorem debitum viro interpretatiue petenti reddere: sed non ita teneri, sicut virum vxori. Et si qui absolute asserunt, non teneri, eo fundamento inniuntur, quod is pudor exigendi non sit in viris:

quare, existente eodem pudore, contrarium affirmarent

DVBIVM

DVBIVM IL

An quoties peccat coniux debitum exigens, peccet similiter alter, illud reddens

⁵
Peccat reddens ei qui petens delinquit, semper quidem.

Quoties coniux lethaliter delinquit exigendo, similis culpæ reus est coniux alter reddendo: ac proinde non reddere tenetur. Quia memo habet ius exigendi, sed iniuste petit, quando in ipsa actione delinquit: si enim ius haberet, iuste petere proflus culpa illa exactio vacaret. Ergo reddens similiter peccat, cum delicto alterius cooperetur. Sic Guillem. Rubion. in 4. dist. 32. quas. 2. art. 2. concl. 2. & dist. 25. quas. 2. concl. 3. Vgolin. de Sacram. tract. de matrim. cap. 10. num. 2. Anton. Cucus. l. 5. in finit. tit. 12. num. 19.

⁶
Non semper peccat reddens ei qui peccat petendo.

Non quoties coniux lethaliter peccat petens, similiter delinquit alter reddens, nec eximitur à reddendi obligatione. Quia certum est, si vir affectu fornicario velit uxorem cognoscere, & ita exigat, lethaliter peccabit: at vxor reddere tenebitur. Et si vir existimans, matrimonium esse irritum ob dirimens impedimentum, petat, reus est culpæ mortalis: at vxor certo sciens illud minime subesse impedimentum, non potest debitum abnegare. Profecto debitum huius in casibus reddens, non cooperatur formaliter loquendo exigentis piaculo: nam tantum cooperatur actui ex sua natura coniugatis licito, & quem ipse debet alteri reddere, quamvis alium de sit peccatum in altero coniuge exigere: at reddens non cooperatur alterius petitioni, sed ea supposita cooperatur copulæ, quæ licita est, & à se debita. Ità Maior in 4. dist. 31. quas. 1. argumentum 1. contr. 2. conclus. Abul. ad c. 5. Mat. quas. 214. Adrian. quodlib. 2. art. 1. in solut. ad 1. Sotus in 4. dist. 31. quæ. vii. art. 3. Petr. de Soto lect. 16. de matrim. fine. Couar. 4. decret. p. 2. cap. 3. §. 1. num. 6. Sanch. l. 9. d. 6. num. 4.

⁷
Quid Auctor?

Hoc certum existimo, fateor tamen, quoties coniux exactus potest commodè absque odij, indignationis, incontinentiæque alterius coniugis timore, & absque suo damno, tenere illum præcepto correctionis fraternæ alterum inique petentem auertere procurare. Quia lex charitatis obligat ad retrahendum proximum à peccato, ubi commodè præstari potest.

DVBIVM III.

An si quis incestum perpetrat ad consanguineam uxoris accedens, vel voto castitatis illigetur: Coniux peccet, lethaliter petenti ei debitum reddendo an id impetratam dispensationem.

⁸
Peccat quidem.

Peccat quidem. Quia cum reddere non teneatur, videtur cooperari culpæ lethalis exigentis, ac subinde simili piaculo involui. Sic Veracr. append. ad part. 1. spec. art. 15. Ledes. 2. p. 4. quas. 55. art. 1. in 4. dist. 31. question. 1. art. 3.

Palac. ad 32. d. 1. Summa de voto, quas. 3. num. 61. Petr. de Ledes. de matrim. quas. 53. art. 1. dnb. 3. & alij.

Minimè peccat. Quia hoc non est, alterius delicto cooperari, ut probavi proximo Dubio. Et quia dubius de valore matrimonij petat à non dubitante, potest hic non reddere, quia ille ius non habet petendi: potest etiam reddere, nam cum sit in possessione pacifica, potest uti plenè sua possessione, petendo, ac reddendo: nec aliquo modo illa spoliari debet, ob alterius dubium. Sic ergo in nostro casu, cum coniux innocens nullo delicto, aut voto se adstrinxerit, non est, cur ob delictum, aut votum alterius, quæ suos solum auctores efficiunt, iure ac possessione petendi, ac reddendi priuetur. Ità Sanch. l. 9. d. 6. n. 12.

Vnus mihi pro mille Sancius, cui libenter adhareo Quia ex Cap. Transmissa. & Cap. Tunc res. de eo qui cognovit consanguini. deducitur, incestuosum cum consanguinea alterius coniugis non posse petere, at teneri reddere: & subditur ratio: Quia affinitas post matrimonium contracta ei coniugi non debet efficiere, quiniquitatis minimè fuit particeps: nec suo iure debet absque culpa privari. At valde officeret si innocens peccaret reddendo, cum privaretur plena possessione, qua secluso voto, & delicto alterius, gaudebat, essetque ei necessarium, semper petere, ut matrimonio absque culpa vteretur: scrupulique non modicus vexaretur, dum petit, an ea sit petito, vel potius redditio propter alterius coniugis voluntatem notibus intellectam.

DVBIVM IV.

An coniux, cui debiti petitio est interdicta, non tamen redditio, ut contingit ratione voti castitatis, cognitoris, aut affinitatis post matrimonium contractæ: aliquando possit petere debitum.

Suppono, posse coniugem sic impediri, exigere ab altero debitum, ubi in ipso petitum incestuosum incontinentiæ sentiret. Quia hoc est, quodammodo reddere: & quia votum, vel alia præfata impedimenta non obligant, ad non petendum cum ruina alterius coniugis dispendio, ut apte Victor. sum. tr. de matrim. n. 293 Henric. lib. 11. cap. 15. num. 9. & alij. Quæserim verò, num idem dicendum sit de ipso coniuge, cui debiti petitio est interdicta, nempe ut sibi petere liceat, quoties vehementibus carnis stimulis agitur?

Licet quidem. Quia Christi Domini est ingum suave Mat. 11. Sic Vigner. leg. in finit. c. 16. §. 7. vers. 8. impedim. 5.

Minimè licet petere debitum incestuoso, qui affinitatem cum vxore contraxit, aut votum castitatis emisit, debitum petere ad in continentiam vitandam, nondum obtenta dispensatione, esto instam dispensandi causam, proculdubio præseferat. Quia id nullo solido fundamento, aut iure probatur. Ità Couar. 4. decret. part. 2. cap. 7. §. 2. numer. 5. Gutier. leg. Canon. qq. cap. 23. numer. 6. Matien. lib. 5. recopil. tit. 1. rubr. Glos. 1. numer. 103. Anton. Cucus. libr. 5. in finit. tit. 11. numer. 123. Sanchez libr. 9. d. 7. num. 7.

Hoc

Hoc certum existimo. Quia suauitati iugi Do-
minici non aduersatur sicut nec votum casti-
tatis impedire matrimonium contrahendum absq;
dispensatione, nec obstatibus carnis tentationibus
illi repugnat. Nec inuat, si dicas, matrimonium
post lapsum institutum esse, vt huiusmodi in-
continentia subueniatur. Quia ea se medicina
destituit, quoad facultatem petendi, qui ca-
stitatem vult, licet matrimonio ligatus sit: &
eadem quoad eundem effectum priuatus est,
propter affinitatem, aut cognationem inique
post matrimonium contractam.

D V B I V M V.

*An mortale sit in actu ipso coniugali ex-
pressa intentione finem pro-
lis excludere.*

1 Ethale crimen est. Quia tale est, in matri-
monij contractu expressa intentione illius
fines excludere, supra ostendi. Sic Prapof.
Rubr. de sponsal. num. 12. ad fin.

2 Minime est lethale piaculum. Quia deside-
rate non multiplicare prolem ex se malum
non est: quare bono fine vestitum, vt ratione
defectus diuitiarum ad eos liberos alendos, li-
citur est. Ita Palud. in 4. dist. 31. quaf. 3. art. 2. n.
15. D. Antonin. in 3. p. tit. i. c. 20. §. 6. Rol. v. De-
bitum numer. 11. Angel. ibi. num. 27. Nauar. sum.
capit. 16. numer. 33. Philia. de offic. Sacerd.
tract. 1. part. 2. libr. 4. capit. 19. Sanch. 9. d. 8.
num. 10.

3 Ego quidem primam sententiam nullatenus
admittam, vbi coniuges nil efficerent, quod
prolis conceptioni obstat: sed crediderim, ad
summum esse veniale debiti finis ratione. Nec
etiam erit lethale eo quod intentione exclu-
datur finis, ad quem ordinatur actus ille con-
iugalis a natura. Quia finis precepti sub prae-
cepto cadit. Nec id esse lethale crimen in ma-
trimonij contractu, arguit tale in ipso actu
existere.

D V B I V M VI.

*An veniale sit actui matrimoniali dare operam
solummodo propter bonum Sacramenti, nempe
ad significandam Verbi cum carne, vel cum
Ecclesia coniunctionem.*

4 Veniale non est. Quia non minus, imo
magis videtur matrimonium honestare
finis illius, vt sacramentum est, qui est ea si-
gnificatio: quam finis illi conueniens, vt est
contractus naturalis, qui est prolis educatio.
Sic multi, quos pressio nomine memorat sup-
plem. Gabr. in 4. dist. 31. quaf. vni. art. 2. pro-
posit. 3.

5 Veniale quidem est coniugalem actum in
eum finem solummodo referre. Quia bonum
Sacramenti non respicit primò & directe ma-
trimonij vsum, sed vinculum, & essentiam: in
quo differt à bono fidei, & prolis, quæ primò,
& per se ad vsum ordinantur: Ergò contra re-
ctum ordinem est matrimonio vti, ob bonum

sacramenti. At quia est leuis debiti ordinis per-
uersio, culpam venialem non excedit. Ita D.
Tho. in 4. dist. 31. quaf. 2. art. 2. corp. Richard.
ibi, art. 2. quaf. 2. Palud. quaf. 2. art. 1. numer. 5.
Supplem. Gabr. citat. Henric. lib. 11. capit. 15. nu-
mer. 2. liter. P. Petr. de Ledef. de matrimo-
n. quaf. 49. art. 5. dub. 1. Sanchez lib. 9. d. 8.
num. 15.

6 Cum his opinor. Quia cum in omni sacra-
mento duplex sit finis, alter intrinsecus, &
alter extrinsecus: rectus ordo postulat, vt sacra-
menti vsum referatur ex intentione fumentis,
& ministrantis ad finem intrinsecum, nam ad
extrinsecum sufficit instituentis ordinatio: fi-
nis autem intrinsecus matrimonij est bonum
prolis, & fidei: extrinsecus autem sacramenta-
lis significatio: Culpa ergò est, ad solum finem
extrinsecum vsque matrimonij referre. Fateor
tamen vacare culpa vsum matrimonij ad eam
significationem relatum, de qua est questio, si
alij fines, nempe fidei, ac boni prolis non ex-
cluduntur.

D V B I V M VII.

*An venialiter peccet coniux, qui actum
matrimoniali dat operam, vt vi-
det in se ipso incontinen-
tia periculum.*

7 Non dubito, quin liceat debitum petere, ad
vitandum in alio coniuge incontinentie
periculum. Quia hic concubitus potius est
restitutio, quam petitio debiti, ac proinde in eo
fidei bonum inuenitur. Quæ si erim autem, num
liceat similiter coniugi debitum petere, eo fi-
ne, vt vitet in se ipso incontinentie per-
iculum?

8 Non licet sed venialiter delinquit. Quia qui
vultur actu coniugali ob eum finem, proprium
finem huiusce actus non intendit, scilicet pro-
lis generationem, & bonum fidei, nam ad hoc
pertinet tantum reddere petenti debitum, &
ab actu carnali cum alio abstinere. Sic Magist.
in 4. dist. 31. quem non pauci Scholastici, ac
Summi sequuntur. D. Tho. ibi, q. 2. a. 2. ad 2.
Bonan. art. 2. quaf. 2. Scot. dist. 26. quaf. vni. Petr.
de Soto lect. 16. de matrimo. Rol. sum. verb.
Debitum, 3. Angl. ibi. numer. 22. Tabie. v. Ma-
trimonium 3. qu. 5. §. 6. Turrecr. c. Quidquid 32.
num. 3. vers. 6.

9 Licet omnino sine veniali piaculo petere
coniugem, ad vitandum in se ipso incontinen-
tie periculum. Quia id Paulus supponit i. Cor.
7. dum ait: Propter fornicationem unusquisque
uxorem suam habeat; & dum iterum subdit. Re-
uertimini in id ipsum, ne tentet vos Satanas
propter incontinentiam vestram. Et quia vsum
coniugalis supposito peccato, seu lapsu huma-
næ naturæ, sua natura ordinatur in propriæ
concupiscentiæ remedium, quamuis minus
principaliter, quam in prolis generationem:
Ergò in vfu coniugali ob eum finem facto nul-
la est inordinatio: vsum enim, coniugalis quam-
uis aliquantulum rationem absorbens, ex se ta-
men, & ex suo obiecto est licitus, & sua ex na-
tura ordinatur in eum finem, qui est licitus: &
nulla lex est, quæ cogat, vt in rei principalio-
re.

OBAR
MORI
III. IV
IV

rem finem intendamus. Ita Durand. in 4. dist. 31. quæst. 4. Nauar. sum. cap. 16. num. 32. Rebel. lib. 3. quæst. 19. sect. 1. Coninch. d. 34. num. 6. Basil. lib. 10. cap. 8. Hurtad. d. 10. diff. 2. numer. 4. Sæ sum. verb. Matrimonium, vers. copulam si fiat.

18
Auctoritas re-
solutio.

Ego autem professus, vtramque sententiam valde esse probabilem, tamen sic questionem dissoluo: Petitio debiti causa vitandæ fornicationis in ipso met petente, tunc culpa vacat, quando adhibitis aliis mediis, nequit quis carnis stimulos ledere: secus quando potest conuenienter alio modo ab incontinentia abstinere: tunc enim erit veniale piaculum. Quia ubi alia media conuenientia ad finem assequendum occurrunt, venialis peruersio est debiti ordinis, mediū de se ordinatum ad proles generationē, & fidem seruandam, in illum finem referre. Mecum Henriq. l. 1. c. 15. n. 4. liter. P. & Sanch. lib. 9. d. 9. num. 4.

DVBIVM VIII.

An sit licitus coniugal. vsus, ad tuenda,
aut restauranda valetudinis cor-
poris finem relatus?

19
Culpa venia-
lis est.

Culpa venialis est. Quia finis aduersatur ma-
trimonij institutioni, quod ad bonum pro-
lis, & ad vitandam fornicationem est institutum.
Certe ideo peccaret venialiter qui gratia sani-
tatis recuperandæ baptizaretur, quia hic finis
aduersatur Baptismi institutioni, quæ est ad re-
missionem peccatorum, quæ ante fuerant ante
eum patrata. Sic D. Tho. in 4. dist. 31. q. 2. art.
2. ad 4. Palac. ibi. quæst. 3. art. 3. num. 21. Petr. de
Ledes. de matrimon. quæst. 46. art. 5. dub. 4. Sorus
in 4. dist. 31. question. vni. art. 4. Tabir. verb.
Matrimonium 3. question. 5. §. 6. & alij.

20
Nec veniale
est culpa.

Omni culpa vacat petitio debiti causa sani-
tatis acquirendæ, aut tuendæ. Quia cum ob bo-
num prolis id liceat, à fortiori id licebit, ad pro-
prium sanitatem instaurandam, aut tuendam, cui
plus quilibet tenetur consulere. Et quia inten-
dens sanitatem, refert virtute actum illum in
prolis bonum, cuius generationi morbo labo-
rans est minus aptus. Ita Almain. in 4. dist. 31.
quæst. vni. Maioris ibi. q. vni. fine. Palac. ibi. d. 2. Sa-
c. Debitum coniugale, vers. Copulam. Hurtad. d.
10. diff. 2. num. 6. Coninch. d. 34. num. 6. Basil.
l. 10. c. 8. Henriq. l. 1. c. 15.

21
Mediam eli-
gi viam.

Mediam eligo viam, vt nulla sit culpa, quan-
do aliud medium aptum non inuenitur, ad in-
staurandam, tuendamque salutem. Quod opti-
me probat secunda sententiæ fundamentum: tunc
enim nulla est debiti ordinis peruersio, cum in
eo fine bonum prolis, ac fidei quamuis remotè
includatur: coniux enim bona vtens valetudine
generandæ aptior est proli, ac debito reddendo.
At ubi medium aliud conueniens occurrit, cul-
pa venialis erit. Quia Sancti solius prolis gra-
tia, aut debiti reddendi, coniugalem vsum lice-
re admittunt August. de bono coniug. cap. 6. 7. &
10. 10. 6. Gregor. lib. 32. Moral. c. 20. & habetur
c. Nemi 13. dist. & quia peruersio debiti ordinis
est, actum coniugalem, qui suapte natura refer-
tur ad speciei bonum, ad indiuidui bonum, re-
ferre. In omni autem sententiâ fateor, quantum

vis peccet defectu recti finis coniux ob sani-
tatem petens, reddentem minimè peccare, sed
reddere teneri.

DVBIVM IX.

An sit peccatum vni coniugio propter
solam delectationem capien-
dam?

Peccatum est, mortale quidem. Quia coniux
sic coniuge vtens, non refert illius vsum in
Deum: sed in solam delectationem: ac proinde
frui vult creatura, in ea constituens vltimum fi-
nem, quod mortale esse nemo dubitat. Certè
non est simile de aliis delectationibus: hæc enim
ita mentem absorbet, vt liberum hominem non
relinquat, quo illam in Deum referat. Sic Hu-
go c. Origo. Hostiens. sum. tit. de matrimon. §. Quis
sit effectus num. 23. & quidam Antiquiores vt
refert D. Bonavent. in 4. dist. 31. art. 2. qu. 3. di-
cens esse probabile, sed valde durum &
alij.

Nullum peccatum est. Quia virtus Tempe-
rantie inclinat ad moderate percipiendas dele-
ctationes gustus, & tactus: velle ergo modera-
te delectari in accessu ad coniugem, actus erit
studiosus. Et quia vti ad libitum re sua, qualis
est alteruter coniux alterutrius, culpa vacat: in
eo enim accessu inuenitur Sacramenti bonum,
nam coniux propter voluptatem accedens
limites matrimonij non transgreditur, sed pro-
pter illius vinculum accedit, alias omninò ab-
stenturus. Ita Almain. in 4. dist. 31. q. vni. Maior.
quæst. vni. concl. 7. Celaia ibi. quæst. vni. fine. & re-
fert Martinum de Magist. Palac. ibi, d. 2. Dicit
esse satis probabile Verac. p. 3. spec. art. 16. concl.
2. & Hurtad. d. 10. diff. 2. num. 6.

Asseruerim tamen, quando voluptas limites
matrimonij excedit, quia scilicet coniux ita vo-
luptate captus ad finem accedit, vt paratus sit ad
accedendum, quamuis finis non esset, lethalem
esse culpam. Quia coniux ita accedens animum
habet fornicandi. At actum coniugalem solius
voluptatis gratia exercitum, nec matrimonij fi-
nes transgredientem culpam venialem esse.
Quia est debiti ordinis peruersio, cum actus
sic apte natura tendens ad prolis bonum ad
finem voluptatis capiendæ referatur. Nec
audiendi Doctores pro sententiâ prima relati
asserentes esse culpam mortalem, ubi finis ef-
fet libidinosum satiare appetitum. Imo nec
erit mortale aliquibus cibis callidis vi-
rum vti, vt naturam adiunaret, quo po-
tentior ad frequentem copulam redderetur.

Nam cum libido illa matrimonij limites
non egrediatur, nec media alias
sunt illicita, non est vn-
de culpa lethalis
incurritur.

DVBIVM

DUBIVM X.

An sit peccatum diebus feriatis quicumque
ieiuniorumque, ac rogationum,
aut matrimonialis da-
re operam?

¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

Est quidem. Quia dies festi principaliter ad
vacandum Deo orationique sunt instituti: car-
nalis autem delectatio mentem absorbet, & ad
spiritualia reddit ineptam. Quare apud Ethni-
cos lumine ipso naturali edoctos receptum erat,
vt orationi vacaturi, à concubitu etiam coni-
ugali abstinere. Atque eadem ratione id ipsum
dicendum de tempore publicis rogationibus
præscripto. Necnō de ieiuniorum tempore; quia
ieiunia præcipiuntur, quo caro maceretur & fi-
at illicitas voluptates admittens delinquit, ita
à licitis abstinere. Ergo præceptum est in iis ab-
stinendi à vehementi delectatione, qualis in
actu coniugali inuenitur. Sic Magist. in 4. dist. 32.
cap. 3. D. Tho. ibi, qu. vni. a. 5. questum. 2. Albert.
Mag. dist. 31. a. 23. Durand. in 4. dist. 32. q. 1. n. 9.
Palud. ibi, q. 1. a. 3. n. 11. D. Antonin. p. 3. titul. 1. c.
10. §. 11. & alij plures.

Haec est venialis culpa. Quia actus coniu-
galis ratione sui nullo peculiari iure prohibe-
tur in diebus festis quantumvis solemnibus. Est
multo minus in diebus ieiunij, ac supplicatio-
nibus. Quia actus coniugalis non impedit fieri
id quod in eis diebus agi præcibitur: Ergo
non est illicitus, quamvis in eis nonnihil ha-
beat indecentiæ. Ita Coninch dist. 34. dub. 9.
Basil. libro 10. cap. 9. Scot. & Richard. in 4.
dist. 32. Hurtad. dist. 19. diffie. 3. numer. 9.
Sanchez libr. 9. dist. 12. numer. 5. & multi
apud ipsum.

Non me fugit Innocentij sententia Cap.
Propositio 82. ibi: Nam sic Paulus ad Corint.
scribit, dicens: Abstineat vos ad tempus, vt
expeditius vacetis orationi. Et hoc vtrique lai-
cu præcipit. Vbi Pontifex manifeste dicit,
esse præceptum. Attamen crediderim, solum
esse consilium. Quia præceptum de colendis
festis, solas prohibet operationes seruales
externas, qualis non est debitum petere.
Nec finis præcepti, nempe vt liberius vacetur
Deo sub præcepto cadit, auctore D. Tho. 1.
2. question. 96. art. 1. ad 2. Item quia culpa
non est, vbi nullius præcepti adest prohibi-
tio: quod hic contingit. Nam præceptum
diuinum de colendis festis,
minimè intercedit debi-
ti coniugalis exa-
ctionem.
*
*
*
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

DUBIVM XI.

An venialiter delinquit, qui debi-
tum exigit die, qua Eu-
charistiam est rece-
piturus?

¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷²

Eucharistiam ea die accedendo. Quia oritur magna distractio, mentisque hebetudo, deficiente bono præponderante, aut compensante. Attamen minime eximi coniugium à debiti reddendi obligatione, eo quod eo die Eucharistiam sit recepturus, patet. Quia obligatio hæc ex ipsa iustitiæ lege oritur, nec invenitur ius aliquod hunc casum excipiens.

DVBIVM XII.

An coniux reddens debitum, teneatur sub veniali, ea die à communione abstinere.

³²
Teneatur qui-
dom.

Teneatur quidem. Quia is accessus debitus, non minus mentem à spiritualibus avocat ipsamque absorbet, quam spontanea debiti petitio. Sic Caiet. *sum. verb. Matrimonium cap. ultim. Tabie. verb. Communicare quæst. 37. §. 43.* Victor. *sum. de matrimonio. num. 238.* generaliter enim, ac indistincte dicunt, esse venialem culpam, post concubitum vxoriorum communicare. In terminis Ledes. *2. part. 4. q. 66. a. 1. Manu. 10. §. sum. c. 65. n. 2.*

³³
Non tenetur.

Minime tenetur. Quia adest bonum satisfaciendi iustitiæ debito, quo voluptas illa coitus, & mentis euagatio inde orta præponderatur. Ita Sanchez *libr. 9. d. 13. num. 12.* ex D. Tho. D. Bonau. Palud. Gabri. D. Antonin. Rosel. Syluest. Suar. Barth. à Ledes. Alen. Alberto. Mag. Soto. Maior. Veracr. & alij.

³⁴
Hic habetur.

Existimo hæc Doctoribus adhærens, eum coniugem suo iudicio relinquendum (vt de petenti causa prolis proximo asserbam) imo à fortiori de coniuge reddente id affirmarim. Quia ille actum spontaneum, hic vero necessarium exercet.

DVBIVM XIII.

An casu, quo culpa venialis sit, post conjugalem copulam ad Eucharistiam acquiratur, viginti quatuor horarum spatium à copula esse transactum?

³⁵
Requiritur.

Requiritur quidem. Quia *Lenit. 15.* & *Denter. 23.* id tempus (in typum probabiliter) destinatur prostrationi polluti: eoque spatio elapso iam ea immunditia præsens moraliter non censetur. Sic de nocturna pollutione agentes Alen. *4. part. quæstion. 47. memb. 1. art. 1.* D. Tho. *in 4. dist. 9. quæst. unic. art. 4. quæstion. 2.* Alber. Mag. *dist. 22. art. ultim.* Angl. *1. part. de Euchar. quæst. 2. a. 5. concl. 3.* Turrecr. *cap. 1. num. 7. d. 6.*

³⁶
Non requiritur.

Non requiritur tantum spatium. Quia tantum desiderari moram, nulli solido fundamento innititur. Ita D. Antonin. *3. part. tit. 13. caput. 6. §. 10.* Angl. *verb. Euchar. 3. num. 29.* limitans, vbi copula non est mortalis. Adrian. *in 4. tract. de Euchar. Sotus dist. 12. quæstion. 1. art. 7.* Petr. de Ledes. *sum. tr. de Euchar. c. 13. concl. 1.* Non tamen inter hos convenit,

quanta debeat esse minor mora. Quidam putant, sufficere, vt copula non accidat intra eundem diem naturalem à media nocte incipientem. Alij explicant, quando pridie communionis copula coniugalis est habita. Alij tandem, quando nocte præcedenti exercita est copula coniugalis.

Existimo, haud posse certam præscribi moram. Quia cum mentis euagatio & hebetudo consurgens ex copula impediunt illius suscipiendæ Eucharistiæ sit causa, alij autem tardius, alij citius, ea expulsa, se se colligant, ad pristinamque mentis tranquillitatem redeant: ea potius regula statuenda est, vt quando diu mentis illa euagatio perseverat, duret impedimentum, & indecentia: cessanteque illa, cesset.

DVBIVM XIV.

An post communionem, eadem die liceat debitum exigere.

Certum est, debiti redditionem in omni tempore licitam esse, & obligande petitione quæstio procedit. Culpa venialis est, eodem die quo quis Eucharistiam sumpsit, debitum exigere. Quia videtur indecens eadē non abstinere. Sic Angl. *v. Eucharistia 3. sine.* Vivald. *Cand. Sacram. p. de matr. n. 263.* Beja *sum. casu 8. & alij.*

Nulla est culpa. Quia nullibi invenitur huiusmodi prohibitio, nec apparet indecentia, quæ culpam constituere videatur. Ita Tabie. *verb. Communicare, quæstion. 37. §. 43.* Victor. *sum. de Euchar. n. 82.* Nauar. *sum. Hisp. c. 21. m. 51.* Sanch. *l. 9. d. 13. n. 17.*

Hoc verius existimo, quamvis sanum consilium sit, ob Eucharistiæ reuerentiam à licita ea actione abstinere.

DVBIVM XV.

An sine veniali piaculo coniux excommunicatus possit debitum exigere?

Minime potest. Quia *Cap. Quoniam multos 11. qu. 3.* Soli vxori concedit participationem cum viro excommunicato: & ex rationis paritate, quia correlatiua sunt, ad virum extendimus. Ac ipsi excommunicato nullum ibi privilegium conceditur. Ergo licet innocens coniux possit ab excommunicato debitum exigere, & excommunicatus reddere teneatur: non tamen ipse poterit in fauorem sui beneficio petendi vti. Sic Tabien. *verb. Excommunicatio 1. quæstion. 3. numero 17.* Vbi ait, excommunicatum teneri reddere, ac petere non esse mortale: vbi sentire videtur, esse culpam venialem.

Potest planè sine veniali culpa petere. Quia coniux non excommunicatus tenetur ad obsequia excommunicato præstanda sicut ante excommunicationem (vt ex materia de excommunicatione suppono) inter que primas tenet hoc, quod est proprium coniugum quatenus

quatenus coniuges sunt. Licet ergo excommunicatus obsequium hoc sibi debitum exigeret. Ita Vgoli. de excommunicat. 2. capit. 23. §. 6. num. 2. Sanchez lib. 5. d. 14. num. 20. & alij apud ipsum mon. 2.

Hoc mihi certum scienti ex c. Inter alia, de sent. excommunicat. seruos domino excommunicato inferre teneri: unde licebit domino, ea petere obsequia, alioquin id est seruorum ingenium, vt ea nunquam præstent: Ergo licebit idem viro excommunicato: vel maxime, quod vxores ingenio quodam pudore nunquam petere audent.

DVBIVM XVI.

An actus coniugalis in loco sacro licite exercetur, extra casum necessitatis: illumque reddat pollutum?

DVBIVM XVII.

An in casu necessitatis actum coniugalem in loco sacro exercere, licitum sit?

⁴⁴ ^{Vicarius} ^{procurator} **L**oci circumstantia in duplici euentu potest coniugalem actum vitare: nempe dum publice, id est, coram aliis, & dum sacro in loco exercetur. Et quidem in publico loco petere, aut reddere debitum, manifesta lethalis culpa est, nemine dubitante. Quia aduersatur decencia, ac honestati humanæ, & sic coeuntes essent aspectantibus maxima ruinæ occasio. Imò tactus inter coniuges alius liciti, quando aliis aspectantibus habentur. Quia ad venerem excitant aspectantes. Qualitas autem culpæ pensanda erit ex tactus qualitate, & ad stantium fragilitate: si enim tales essent tactus, vt adstantes valde ad libidinem excitarentur, attenta eorum fragilitate, esset culpa lethalis. Sæ v. Peccatum, vers. Facere. Circa locum verò Sacrum quasi fieri, an culpa lethalis sit, extra necessitatem coniugalem actum sacro in loco exercere?

⁴⁵ ^{Causa non est} ^{causa} Non est. Quia Cap. significasti, de adulter. & c. & Cap. si motum de consecr. d. 1. quod est Hyginij Pontificis, solius copulæ adulterinæ violentis Ecclesiam sit mentio: & quamvis alij textus generaliter de seminis effusione loquantur, possunt de illicita explicari Sic Glos. in c. Ecclesiis de consecr. d. 1. Hugo, Laurent. & Gandulp. ibi. Henric. in c. fin. de consecrat. 1. n. 9. Basil. 1. 10. c. 10. Hurtad. d. 10. diffie. 4. n. 16.

⁴⁶ ^{Causa in balia} ^{est} Est quidem lethale piaculum, in loco sacro matrimonialem actum exercere. Quia prohibitus intuitu loci sacri, vt supponitur in Cap. vni. de consecr. Eccle. in 6. & in Cap. fin. de consecr. Quod limitant Doctores, vt tantum sit illicitus quando non est necessarius, non verò cum necessarius est. Ita Sanch. l. 9. d. 15. n. 8. Suar. to. 1. de Relig. l. 3. cap. 8. Coninch. d. 34. dub. 9. Palud. in 4. dist. 18. q. 8. a. 4. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 20. Tolet. l. 5. c. 8.

⁴⁷ ^{Primum eligi} ^{sententiam} Probabilis admodum hæc sententia, ego autem mihi eligo primam. Quia actus coniugalis in loco sacro, aut benedicto non est illicitus iure naturali, nec diuino, vt patet; nec iure Ecclesiastico, quia nullibi prohibetur, nec prohibitus supponitur. Nam si alieni, maxime in Cap. fin. de consecr. Eccle. vbi dicitur: si Ecclesia cuiuscumque fueris seminis, aut sanguinis effusione polluta & c. In eo autem non constat esse sermonem de effusione seminis coniugalis: ad veritatem enim huiusce sententiæ sufficit effusio

seminis non coniugalis illicita contra castitatem cuiuscumque sit, siue femina. siue viri, siue Clerici, siue non Clerici. Imò id indicari reor in eo Cap. dum dicitur: si fuerit polluta. Quia dum alias non constat, actum coniugalem in Ecclesia esse prohibitum intuitu reuerentiæ Ecclesiæ, non est dicendum, eo pollui Ecclesiam, sicut nec polluitur sanguinis effusione alias licita: Ecclesiam itaque non pollui existimo actum coniugalem, sed tantum non coniugalem contra castitatem illicito facto solummodo intra corpus Ecclesiæ, & non acto in turri, in cubiculis corpori Ecclesiæ hærentibus, in cellulis seu tribunis, ex quibus Principes, qui domos Ecclesiis coniunctas habent, Sacrum exaudiunt, nec in Sacristia. De quibus alibi sermo recurret.

⁴⁸ ^{Nonnulli pre-} ^{mittunt} **S**uppono venialem culpam esse coniugalem Sacrum extra necessitatem sacro in loco exercere, quia licet nulla sit lege interdictus, vt Dubio proximo resolui, aliquis proculdubio indecencia est contra loci illius puritatem. Quasi fieri vero, nisi sine huiusmodi indecencia periculo possit actus hic in casu necessitatis præstari, nempe quando coniuges diu sunt sacro in loco inclusi, nec patet aditus ad cameram illi adiacentem?

⁴⁹ ^{Non est licitum} Illicitus est, nec sine veniali saltem potest exerceri. Quia nulla est præcisæ necessitas: nec mirum est, si tunc coniuges ob loci reuerentiam à concubitu abstinere teneantur, cum ad id ob diuturnam absentiam per se coguntur. Sic Palud. in 4. dist. 18. q. 8. art. 4. n. 20. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 1. Caiet. sum. v. Matrimonium, c. vlt. Armil. v. Debitum n. 6. Pisana num. 7. Tabie. v. Matrimonium 3. q. 9. n. 10. Nauar. sum. c. 16. n. 32. & alij.

⁵⁰ ^{Licitum est} ^{omnino} Licitus proculdubio est, sine vilo potest exerceri piaculo. Quia difficillimum est continere, & valde probabili incontinentiæ periculo exponerentur coniuges voluntarias pollutiones admittendo, nisi eis concubitus, liceret. Quare non est credendum, Ecclesiam in hoc euentu voluisse obligare ad abstinendum, ob aliqualem illam loci sacri extrinsecam indecentiam: eo vel maxime quod cætera Ecclesiæ præcepta in casu magnæ necessitatis minime obligant. Ita Albert. Magn. in 4. dist. 12. a. 11. ad 2. Richard. ibi, a. 3. qu. 1. Scot. qu. vni. Maior. q. 1. argum. 2. & alij quos refert, ac sequitur Sanch. lib. 9. d. 15. numer. 12.

⁵¹ ^{Idem assertum} Profecto licet necessitas coeundi non sit tunc præcisæ, & absoluta, ac prorsus inextinguibilis: at est necessitas humana attenta fragilitate, ac morali modo, quæ evitabilis valet vocari, quod satis est, ad deobligandum.

DVBIVM XVIII.

An sicut actus coniugalis in loco sacro extra casum necessitatis sit aliquando licitus, & idem de impudicis cogitationibus, & tactibus dici possit?

52
Liciti non sunt.

Coniux, qui in loco sacro desiderat actum coniugali vacare extra Ecclesiam vel tactibus impudicis dat operam, proculdubio delinquit, ac si rem haberet cum vxore. Quia desideria: & tactus eiusdem cum copula sunt malitia. Sic Sylvest. v. Confessio l. ques. 10. n. 11. asserens necessarium in desideriis explicandam esse in confessione loci circumstantiam. De tactibus Cordu. sum. q. 190. Ludou. Lop. 1. p. Instrucl. c. 33. Manu. 203. sum. c. 207. n. 1.

53
Liciti sunt.

Coniux in Ecclesia existens, qui desiderat actum coniugalem extra Ecclesiam exercendum, haud reus est sacrilegij grauis vel levis, illaque loci Sacri circumstantia aperienda necessarii non est in confessione. Idem dixerim de tactibus quantumcumque turpibus absque pollutionis periculo. Quia quod repugnat loci consecrationi, illumque polluit est seminis effusio: sed nec in desiderio, nec in tactu hac non exercitur in Ecclesia. Ergo nulla est ex parte loci circumstantia. Ita Sanch. libr. 9. d. 15. à num. 18. & apud eum multi.

54
Primum sententiam improbo.

Profecto primam sententiam falsam omnino reor, qui cogitationes, desideria, aspectus confabulationes, nutus, & tactus impudicos minime habere sacrilegij circumstantiam aperiendam in confessione certum puto, inter coniuges etiam extra casum necessitatis, si tunc praedictus actus non sit sacrilegus.

DVBIVM XIX.

An sit piaculum non naturali seruato tamen vase debito, ad vxorem accedere sine necessitate.

55
Nonnihil praemittitur.

Suppono in hoc solū non esse piaculum effundendi seminis extra vas naturale. Quia, num lethalis sit culpa hoc modo ad vxorem accedere?

56
Est lethale, nisi non naturale praeferat.

Est quidem. Quia insoliti modi naturae ordini aduersantur, nec ita certa est proles, specialiter vero modo praepostero: quia cum natura hunc modū bestiis praescripserit, vir eum appetens, si simillimus efficitur alij modi cum repugnant seminis in vas foemineum receptioni, effusionique viri. Sic Praepos. Rubr. de sponsal. n. 13. Moral. sum. tr. de matrim. tit. de bonis matr. ad fin. Palud. in 4. dist. 31. q. 3. a. 2. n. 15. Abul. ad c. 5. Mat. q. 27. Vincent. in spec. mor. to. 3. l. 3. d. 2. p. 9. ad fin. Philiar. de offic. Sacerd. to. 1. p. 2. l. 4. c. 19.

57
Minime est lethale.

Minimè est lethale piaculum. Quia semen non recipitur in foemineam matricem per infusionem, seu descensum, sed per attractionem, eo quod sit virtus naturalis in ea semen attrahens sicut in stomacho respectu cibi. Lege Aristotelem l. 2. de gener. animal. c. 4. Ergo nullus corporis situs in concubitu obstat generationi, ac

proinde culpam lethalem non constituit. Ita Albert. Mag. in 4. dist. 31. a. 2. 4. Supple. Gabr. ibi q. vni. a. 5. concl. 6. Caiet. 2. 2. q. 154. n. 1. Namar. sum. c. 16. n. 42. Sorus in 4. dist. 31. q. vni. a. 4. Armil. Vinald. Marié. Alcoc. Ledes. 2. Palac. Rosel. & alij, quos refert, ac sequitur Säch. l. 9. d. 16. n. 3.

Gravem venialem culpam solum esse crediderim hanc à naturali modo deuiatione, in crepandosque esse coniuges ita coeuntes. Genera. Audierit v. tim que asseruerim, nil eorum, quae coniuges in copula efficiunt, seruato legitimo vase, culpam venialem excedere. Quia generatio minime impeditur. Ceterum aliquando inuersio debiti sicut omnino vacabit à culpa, nempe dum sic vir non captandae voluptatis gratia accedit, sed alia qua iusta causa intercedente, ut quia dispositio corporis aliud non patitur ob viri pinguedinem vel propter suffocandi foetus periculum in praegnanter, vel alia simili causa honesta occurrente. D. Tho. in 4. dist. 31. fine, in exposit. lit. Caiet. sum. v. Matrimonium c. vit. Veracr. p. 1. spec. a. 15. concl. 1. & alij, & id immerito dixit sub conditione forte quasi dubitans Ledes. 2. p. 4. q. 51. art. 6. proposit. Rogas, num coniugi exigenti modo indebito, quoad situm, teneatur, aut licite possit alter reddere? Sequenti Dubio respondeo.

DVBIVM XX.

An petenti coniugi modo indebito quoad situm, alter teneatur, aut possit licite reddere?

Suppono quando sic concumbere esset lethale ob effusionem seminis extra vas periculum culpam esse lethalem etiam reddere. Quia talis congressus est prohibitus ob circumstantiam ipsi actui inhaerentem: est enim contra naturam, & perinde ac si vir peteret, ut vxor sibi ad pollutionem cooperaretur. Quare nullus timor, etiam mortis foeminam sic redditorem excusaret. Quando autem est solum venialis culpa in exigente, est difficultas.

Petenti coniugi modo indebito venialiter quoad situm, alter nec tenetur, nec licite potest nec licite reddere. Quia non petitur debitum modo debito, ac naturali. Sic Armil. verb. Debitum, numer. 7. Palac. in 4. dist. 32. d. 1. casu 10. Barth. à Ledes. de matrim. dub. 71. concl. 4. D. Antonin. fauet. 3. part. titul. 1. cap. 20. § 3. & 7. & Henric. l. 1. c. 16. n. 6.

Potest planè licite, imò tenetur reddere. Quia coniux reddere debet, quando exigens solum venialem culpam admittit. Ratio est, quia cum actus ille reddendi non sit in se, & intrinsicè malus ob peccatum exigentis, potest ex causa iusta excusari à culpa illa veniali, qua ad summum affici debet propter cooperationem ad culpam exigentis venialem. At semper in redeunte adest causa iusta ad excusandam à culpa illa veniali ad quod non grauis causa desideratur: adest enim causa, ne petenti displiceat, vel discordiae vel leues inter coniuges excitentur. Ita Petri de Soto l. 6. de matr. fine. Martien. l. 1. recapitul. tit. 1. rubr. gl. in 1. 2. Caiet. 2. 2. q. 154. a. 1. circa salut. ad 4. Sanch. l. 9. d. 6. n. 6. & d. 16. n. 10.

Semper probabilius esse iudicavi, non solum posse

posse coniugem, sed & teneri reddere, quando
coniux exigens solam venialem culpam admit-
tit, forte admodum adiudicans secundæ sen-
tentia fundamentum.

DVBIVM XXI.

An sit culpa lethalis, coniugalem actum in
vase innaturali inchoare.

Suppono, vbi in vase innaturali copula cō-
summatur, aut est animus consummandi,
manifestam esse Sodomiam lethalem, pecca-
tumque contra naturam. Quia aduersatur fini
naturali illius copulæ, qui est prolis generatio.
Nec vxor ad similem copulam, sed ad solam
copulam intra vas legitimum vxor est. Quæstio
autem est, num lethalis culpa semper sit, in na-
turale vas coniugem vsurpare?

Non semper mortalis culpa est, nempe quæ-
do vir volens legitime vxori copulari, quo se
se excitet, vel maioris voluptatis gratia captā-
dæ, copulam Sodomiticam, non consummandi
animo nisi intra vas legitimum, nec cum peri-
culo effusionis extra illud quod vas seruari, di-
citur, quoties extra illud semen non profunditur,
vt contingit in presenti. Sic Nauar. libr. 5.
confil. tit. de penit. & remis. consil. 7. dicens,
tantum reperiri peccatum tactus cuiusdam il-
licite, nec teneri virum confiteri Sodomie cir-
cumstantiam. Quare aperte solam venialem
culpam in eo actu dignoscit, Fauet Ovand. in
4. dist. 11. q. unic. prop. 3. vbi docet, omnem co-
itum libidinofum excusari inter coniuges, mo-
do extraordinarie pollutionis periculum non
addit.

Lethalis equidem culpa semper est. Quia
tactus ille nec ex se, nec extangentis intentio-
ne potest ad actum coniugalem referri: Eo
quod medium improprium, & alterius
ordinis luxuriæ sit. Sicut esset inter solutos ha-
bentes animum intra vas debitum consum-
mandi, speciei distinctæ flagitium. Ita Doctissi-
mi D. Theologi consulti à P. Thoma Sanchez
quos memorat, & sequitur l. 9. d. 17. n. 5.

Hic hæreo abnegans, vas legitimum seruari,
quando illegitimum vsurpatur ad alterius lu-
xuriæ ordinem tendens, licet intra illud non
summetur. Porò cæteri coniugum tactus non
sunt media impropria, nec alterius or-
dinis luxuriæ. Quare tactus (de quo sermo)
non reputatur instar aliorum, qui ad summum
culpe veniales sunt.

DVBIVM XXII.

An sit lethalis culpa, quando data opera se-
minatio viri, & coniugis non est
simul.

Lethalis culpa est. Quia cum ex semine ma-
ris & feminæ vnum principium actuum
generationis consurgat, vtrumque simul con-
currere necessum est, ne generatio impediatur
vt docent Galen. lib. 4. de usu partium. c. 7. Petr.
Mato leg. de semine, fol. 56. §. Intercedens. Et
Euseb. & Mend. Theol. Moral. Tom. 11. p. 11.

saltem vbi vir prius seminat, generationem
impediri tradit Auice. 3. l. de membr. gener. cap.
7. de sterilit. vers. Error autem accidens est. Vbi
Iacob. de Partib. & Gentilis de Fulgino. Item
Nicolaus Florent. sup. serm. 6. c. 13. Ergo est le-
thalis.

Non est culpa lethalis consulto à simulta-
nea seminis profluxione, abstinere. Quia non
est necessarium ad generationem, vtrumque
coniugem simul seminare. Quare dum vir se-
men profudit, non tenetur femine effusionem
expectare: femineum namque semen nec est
necessarium, nec actiue ad generationem con-
currit, teste Galeno sibi contrario lib. 1. de sanis.
ruem. cap. 1. & libr. 2. de natural. facultat. capit. 3.
Aristot. lib. 1. de gener. animal. cap. 2. & lib. 2. c.
3. Auic. lib. 9. de animal. cap. 1. Albert. Mag. l. 5.
de animal. c. ultim. Hugo Senen. sup. lib. Tegni
Galen. lib. 2. tex. 1. & Theologorum vniuersa
Schola (si Scoti sectatores excipias (cum D.
Tho. 3. part. qu. 31. a. 4. ad 3. Verum experimen-
to patet, feminas omnino inuitas, in balneis
que semen virile recipientes concepisse: tunc
autem minime seminant, alias veneream de-
lectationem non possent non sentire. Ergo cū
absque eo semine, nedum vbi non simul, sed
post effunditur, generatio sequatur nullum
præceptum constringit ad pariter effunden-
dum. Ita Sanch. libr. 9. d. 17. num. 9. Henric. l. 1.
c. 16. num. 7.

Profecto sanum consilium est, vt curetur
vtrumque simul semen effundi: quare coniu-
gi tardiori ad seminandum consulendum, vt
antè concubium tactibus venerem exci-
tet, vt vel sic possit ipso in concubitu simul
semen effundere, Caiet. monet 2. 2. quæst. 154. a.
11. dub. 5. Cui non acquiescerem, ne addit pol-
lutionis fortasse periculum: Certe licet mulie-
bre semen non sit ad generationem necessa-
rium, multum tamen confert ad facilius gene-
randum. Attamen non tenentur coniuges
conuenientiore, ac faciliorem genera-
di viam eligere: sed satis illis est, si genera-
tioni non obstat. Eas denique est marito co-
pulam continuare vbi ipse semen effudit, do-
nec femina seminet. Quia hoc pertinet ad cō-
pletam copulæ vxoris consummationem.

DVBIVM XIII.

An abusus vxoris contra naturam, sit gra-
uior culpa, quam inter solutos habeat-
que, circūstantium adultis necessario
confitendam.

Leuior est culpa. Quia cum propria vxore
solum quoad modum delinquitur quoad
modum, cū soluta verò quoad modum & sub-
stantiam, cum inter solutos nulla detur in cor-
pus potestas. Et quia hic nulla adest adulteri
circumstantia. Patet ex adulterij definitione,
quam tradunt Gelasi. Papa cap. Lex illa ad fin.
36. quæst. 1. & D. Tho. 2. 2. qu. 154. art. 8. nempe
Adulterium est alieni thori violatio. In presenti
autem, nil fit cum aliena coniuge, nec
thorus violatur alienus. An non adulterium
est contra bonum fidei matrimonij? Cer-
te accessus ad suam extra vas legitimum
N 3

Non est culpa
lethalis.

Hic variis
vicis existit
mo.

Leuior est
culpa nec ha-
bita adulteri
circumstantiam
necessaria est
circumstantia

matrimonij fidei non opponitur. Quod inde constat. Nam fides hæc duo includit: alterum ut coniuges sibi mutuo debitum reddant: alterum vero, ne alij commisceantur. At hic maritus non commiscetur feminae non suæ, nec debitum ab vxore legitimo modo exactum negat: ut suppono, quod si negaret, esset ex hoc capite iniustitia, non tamen adulterium. Allicui possunt ad hanc mentem D. Tho. in 4. dist. 31. quas. 1. art. 2. corp. Palud. ibi. quas. 1. art. 3. numer. 8. Sotus quæstion. vnic. art. 2. post concl. Esto autem esset specialis circumstantia necessarii confitenda: videtur, satis esse explicare accessum contra naturam cum coniugata in genere. Quia gravitas adulterij si adsit in tali accessu ad vxorem, iam explicatur, dum coniugatus fatetur, se ad coniugatam quandam accessisse, addendo, id factum viro illius consentiente, ne se reum iniustitiæ mendaciter efficiat.

71
Gravior est culpa, & habet circumstantiam adulterij apertam in confessione.

Gravior est culpa abusus vxoris extra vas legitimum abusu simili inter solutos. Quia est adulterium tam ex parte viri, quam ex parte vxoris consentientis: vnde uterque tenetur circumstantiam utramque adulterij confiteri. Neuter namque coniux servat alteri suum corpus caste, quod ad fidei bonum pertinet: non enim est coniux ad illum actum, sed ad naturalem: ac consequenter talis actus perinde est ac cum alieno coniuge gestus. Nec satis est, fateri adulterium cum coniugata in genere, sed explicandum est, cum propria coniuge fuisse admixtum. Quia si explicatur cum coniuge in genere, manifestatur iniustitia aduersus illius coniugem, cum tamen nulla sit. Ità Sanch. l. 9. 18. num. 3. & 4.

72
Fateor primæ sententiæ fundamēta nō omnino esse inuálida. Secundā autē vñice verā reor. Quam ex D. Ambrosio, de Patriar. & habetur e. Nemo sibi 32. q. 4. confirmo. Nec hoc (inquit) solum est adulterium, cum aliena peccare coniuge: sed omne, quod non habet potestatem coniugij. Quod testimonium pro prima sententiā afferitur sed immerito. Afferit enim Doctor eximius omne id, ad quod potestas corporum per matrimonium concessa non extenditur, esse adulterium: talis autem est copula extra vas legitimum cum proprio coniuge. Profecto necessarium adulterij huiusce circumstantia in confessione aperienda. Nec sufficit fateri adulterium cum coniugata in genere addendo id cum mariti consensu factum. Quia oportet etiam explicare propriæ vxoris consensum, ne detegatur iniustitia falso aduersus illam. Quod si hic simul explicaretur, confiteretur coniux plura peccata, quam re vera admiserit: cum fateatur cooperationem consensui alieni viri, alienæque vxoris, & propriæ, cum tamen soli propriæ vxoris peccato cooperatus fuerit.

DVBIVM XXIV.

An sit crimen lethale, virum ab inchoata copula desistere, an se variisque seminationem.

73
Lethale est.

Lethale crimen est, si vir à copula desistat incepta ante seminis effusionem, cum va-

leat effundere, etiam si femina non seminat. Quia impeditur generatio, ad quam copula suapte natura ordinatur: frustrare autem copulam conjugalem suo fine obstando generationi, culpa lethalis est. Et quia tactus impudici inter coniuges animo non perueniendi ad copulam sunt mortales, nē dum claustra pudoris eo animo penetrare. Sic Sylui. verb. Debitum, q. 7. addens, animo à ratione oppositam sententiam deuiare. Graf. part. 1. decis. lib. 1. cap. 81. m. 16. Petr. Ledes. de matrim. qu. 46. art. 6. d. 1. concl. 4. Henric. lib. 11. cap. 5. num. 4. Temperant hic, Syluius, & Graffius, nisi ante seminis seminationem vir se retrahat non animo obstandi generationi, sed ex causa iusta, nempe ne saluti seminis effusio noceat.

Minimè est lethale piaculum, si nondum vxor semen effudit, nec se nec in ipsa aut marito periculum extra vas seminandi subit. Quia sic ab inchoata desistere copula in nullius cedit iniuriam. Et quia vas illa femine abique seminis profusione penetratio, reputatur instar partium verendarum tactus, qui inter coniuges, cessante pollutionis periculo, minimè sunt lethales, sed permitti. An non possunt optimè coniuges communi consensu copulæ ac generationi non vacare? Cur igitur eodem consensu non eis licebit, à copula incepta desistere, ubi nullius seminis sit dispendium? Ita Sanchez lib. 9. d. 29. num. 3. ex Palud. in 4. dist. 31. q. 3. art. 2. num. 15. D. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 20. §. 6. Caiet. 2. 2. qu. 15. art. 11. Rosel. 2. Debitum, numer. 11. Angel. ibi, numer. 27. Armil. 6. Tabien. verb. Luxuriosus quæstion. 6. num. 7. Sā verb. Debitum conjugale, verba. Inchoatam copulam. Verac. part. 3. spec. art. 15. concl. 4.

Longè hoc verius existimo, imo crediderim mortale non effici, quamvis nullus alius finis adesset, quam impediendi generationem. Quia eam impedire, semine emisso, manifesta culpa mortalis est contra naturam, quæ ad solam generationem semen destinavit: at ubi seminis lactura non fit, nulla est lethalis piaculi ratio: non enim tenentur coniuges prolis generationi vacare, & illud ad illam impediendam, possunt communi placito à copula abstinere, ita ab incepta: neutrius semine emisso, resilire. Porro si causa iusta abesse, erit veniale. Addiderim verò frequenter esse mortale ratione periculi seminis in alterutro coniuge profundendi, quod in eo actu communiter inuenitur. Vnde coniuges à similibus actibus arcendi. Attamen si experti sint, id minimè subire periculum, nequaquam sunt damnandi.

DVBIVM XXV.

An lethale peccatum sit coniugem ab inchoata desistere copula, postquam alter seminauit.

76
Vbi seminauit vxor, non est contra naturam, nec lethale piaculum, virum ante seminis

minis effusionem recedere, nisi vxor iure coniugij semen exigat: vel adsit in illa periculum pollutionis voluntarie consentiendi. (In priori enim casu esset mortale contra iustitiam, in posteriori vero contra charitatem. Quia sicut vir non tenetur vitare in se pollutionem involuntariam, sed tantum eam non procurare, ita non obligatur, ad involuntariam vxoris pollutionem, & dispendium seminis ipsius evitandum. Et quia femina seminante, non seminare viro in nullius cedit iniuriam. Non vxoris, ipsa enim consentit, vt suppono. Non prolis, quia non habet ius, vt generetur hic & nunc, nisi id ad naturae conseruationem esset necessarium, quod hic non contingit: Cui autem alij inferatur iniuria non constat: Ergo non est lethale. Sic quidam vir, quem doctum esse P. Sanchez affirmat lib. 9. d. 19. numer. 1.

77 Vbi seminauit vxor, vel ad id excitata sit, ita vt probabile seminandi periculum adsit, lethalius delinquit maritus data opera à copula cum deficiente ante proprii seminis effusionem. Quia est peccatum contra naturam, cum sit consummatus coitus ex parte feminae, ex quo nequit sequi generatio, atque adeo eius semen prodigitur, frustrato generationis fine, ad quod à natura est destinatum. Ita Caiet. 2.2. q. 154. artic. 1. circa solut. ad 4. Paludan. D. Antonini. Armil. Tabien. Angel. Rosel. Veraci. Margar. Conf. S. quos citat, & sequitur Sanchez citat. num. 4. Henrici lib. 1. cap. 16. num. 7. Graf. part. 1. decis. lib. 2. cap. 82. num. 15.

78 Prima sententia vera omnino esset, vbi vir seminis effusioni, quantum est in se daret operam, nec posset tunc enim recessio illa à culpa vacare. Non crederem etiam mortale, sed solum veniale: si viro seminante, femina ante proprii seminis effusionem à complexu deficeret coniugali: vel data opera, non seminare niteretur. Quia cum eius semen ad generationem non desideretur iuxta probabiliorum sententiam, cessat prorsus ratio cogens ad damnandam de culpa lethali contra naturam repressionem seminis in viro, femina seminante. Id colligo ex Doctoribus relatis. Ea enim ratione probant, in viro esse culpam mortalem, quod impedit generantis finem, ad quem eius semen exigitur.

DVBIVM XXVI.

An liceat porcionibus aliove remedio abortum procurare, vbi aliud non suppetit medium, ad pregnantis salutem reuocandam, & probabiliter creditur, nondum factum esse animatum?

79 Minime licet. Quia multo magis à generatione distat semen, quam fetus iam ex semine conceptus, licet nondum animatus, atque tam illud, quam hic suapte natura ad perfectam hominis generationem ordinatur: sed semen effundere, generationis nativo fine frustratur, ita est intrinsicè malum, vt nullo

in euentu liceat: Ergo à fortiori id asserendum erit de procurata fetus expulsionem. Sic Nauarra lib. 2. de rebus. cap. 3. diff. 2. num. 132. aliterens, hanc esse concordem omnium sententiam.

Licet omnino. Quia cum illud non sit verè homicidium, & fetus ille sit pars viscerum, nondum anima rationali informatus, non est cur conseruandus sit tanto vitæ maternæ discrimine imminente, eo vel maxime, quod matre pereunte, fetus minime animabitur. Ita Armil. verb. Abortus, num. 2. Nauar. sum. Lat. & clarus Hisp. cap. 25. num. 62. Cordub. sum. qu. 173. dicto 4. Henriquez lib. 1. cap. 16. numer. 8. Graf. part. 1. decis. lib. 1. cap. 83. num. 24. Palac. in 4. dist. 31. d. 2. S. a, verb. Homicidium, in i. Vega. rom. i. sum. cap. 5. casu 3. Sauch. lib. 9. d. 20. qu. 9.

Deceptus planè est Nauarra dicens, primam sententiam esse omnium concordem, cum contraria manifestè sit communis, nullumque Sanchez inuenerit dissentientem. Quare hanc firmiter teneo. Non tamen id admitto licere, ad vitandum vitæ periculum, quod ex partu femina sibi imminere sit experta, vel famæ, vitæve iacturam, quam probabiliter meruit, detecto crimine, si concipiat, fetusque in lucem prodeat, (vt contendit Nauarra.) Quia in his casibus fetus non est aggressor, periculumque non est presentaneum, sed distans, illique aliis quæstis coloribus, ac mediis adhibitis potest occurrì. In nostro verò fetus inuadit, & velut aggreditur, causaque est materni obitus: periculum quoque est presentaneum, ac medicorum iudicio alia via nequit evitari.

DVBIVM XXVII.

An quando probabiliter creditur, factum esse animatum, liceat, pregnantis vti medicamentis, & medico ea applicare cum abortus periculo quoties mater periclitatur, & hæc ad eius salutem sint necessaria?

Non licet. Quia si nullo bono fine honestari potest potionis sumptio, qua prolis conceptioni obstat: minus poterit honestari medicamenti sumptio, quo conceptus, & animatus fetus expellatur. Sic Ioan. de Neapoli. quodlib. 10. D. Antonin. 3. part. titul. 7. cap. 2. §. 2. Nauar. sum. cap. 25. num. 62. Covar. Clem. si furiosus, de homicid. 2. part. §. 3. num. 1. Aliqui (vt refert Corduba l. 1. q. 9. §. 8. dub. 3.) opinantur, nefas esse medico, aut obstetrici, ea applicare medicamina, ad abortum: licere autem pregnantibus vti. Quod ducuntur fundamento prorsus ignoto.

Licet omnino. Quia potius ius habet mater, ad medicamentum saluiferum cum fetus morte, quam fetus cum morte matris: cum sine matre non è contra pendeat, præcipue cum matre vi morbi perempta, rarissimum sit, fetum in lucem edi. Et quia inuadente fera, matrem fugientem cum abortus periculo nemo damnabit. At non si proles iam nata materno

laete extremè indigeret, matri autem ad vitam tuendam opus esset vbera exsiccare, posset, non obstante foetus morte per accidens euentura, id efficere? Ita planè; magis enim suæ, quam foetus salutis consulere potest. Ita Cordub. *sum. question. 173. dist. 1. & 2. Navarra lib. 2. de res. cap. 3. diff. 2. Manu. tom. 1. sum. cap. 5. num. 1. Ludovic. Lopez part. 1. Instru. cap. 63. Vega. tom. 1. sum. cap. 5. casu 3. Henriquez lib. 11. cap. 16. num. 8. Sà *sum. ver. Homicidium in princi. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. 1.9. d. 20. num. 14.**

84
Hoc tenent,
explicio di-
stinctione re-
solutionem.

Hoc tenendum existimo, sed ad vberiore huius mentis intelligentiam, hac vtor distinctione. Sunt enim medicamenta quædam directè ad foetus occisionem tendentia, vt venenum, dilaceratio, percussio: alia autem per se, & directè ad morbos, prauosque humores expellendos, pristinaque salutem instaurandam destinata, vt venarum scissio, ventris purgationi pharmaca deseruientia. Prioris generis medicamina sumere, nefas lethale est. Quia directè innocentis neci cooperatur, quod intrinsecè est malum. Posterioris autem generis medicamentis vti, licitum est prægnanti, etiam cum probabili abortus, periculo, vbi omnino ad eius salutem desiderantur. Quia actiones humanæ speciem, bonitatem, ac malitiam ex eo quod per se est in operantis intentione, non autem ex effectu per accidens, ac præter intentionem subsecuto, accipiunt, teste D. Th. 2. 2. *quest. 64. artic. 7. corp.* Id enim, quod principaliter intenditur, attendendum est: At principalis intentio vsus huiusmodi medicamentorum, eorumque institutio, ac natua proprietates eo tendit, vt ad pristinam salutem mater restituatur: foetus autem mors, & abortus per accidens, & præter intentionem accidit: Licitus ergo est eorum vsus. Licet autem pro contraria, sententiam videam communiter referri quos Auctores expressim fallor, immerito eis tribuitur. Existimo enim eos loqui, quando abortus ipse medicinis ad id relatis procuratur.

DVBIUM XXVII.

An lethale peccatum sit tempore
menstrui uxoris, debitum
petere?

85
Lethale est
peccatum.

Questio procedit, vbi menstrui est naturale, quod quibusdam feminis tertio quoque mense accidit, communiter autem mensibus singulis, & nonnullis frequentius. Culpa itaque lethalis est, eo tempore debitum exigere. Quia cum principalis finis, quem matrimonij institutio spectat, bonum prolis sit, quicunque matrimonij vsus illud impediens, est illicitus, qualis est tempore menstrui. Certè ideo fornicatio est intrinsecè, & lethaliter mala, quod sit in damnum prolis educationis: ergo à fortiori concubitus tempore menstrui eadem malitia afficietur, qui damnum proli in se ipsa infert: cum esse prolis bonæ educationi præponderet. Nonne nefas esset, cum notabili

damno proprio debitum exigere, vbi morbus ille temporalis est? Quis dubitet? Ergo nefas erit ad uxorem menstruatam accedere cum notabili prolis iactura: proximum enim sicut nosmetipsos, & maxime filios diligere lex diuina præscribit. Sic Alenf. *part. 2. question. 166. memb. 2. D. Bonau. in 4. dist. 12. in expos. lit. n. 7. & a. 1. qu. 1. Scot. ibi, qu. vnic. Argent. qu. vnic. artic. 1. Petr. de Soto 1. de inst. sacer. lect. 10. Hugo in cap. 5. Leu. & alij ex Theologis, & Iurisperitis. D. Thom. in 4. dist. 32. qu. vnic. artic. 1. question. 2. & Richard. ibi, artic. 4. question. 1. edocent, culpam esse, petere: qualis verò culpa sit, venialisne an lethalis, non exprimunt.*

Haud lethalis est culpa, sed venialis solum, menstrui tempore debitum exigere. Quia tale fundamentum, asserentium esse lethalem, est prolis damnum inde consurgens: id autem minime probat, culpam esse mortalem, tum quia est incertissimum, non enim certum est, fore, vt tunc vxor concipiat, imò oppositum est certius: fluxus enim menstrui valde obstat retentioni seminis in matrice, vbi conceptio gerenda est: quare teste Arist. 1. 1. *de generat. animal. cap. 19.* rara est eo tempore conceptio: tum etiam quia cum proli melius sit esse cum tali morbo, quam non esse, & si tunc is coitus non haberetur, forsitan postea non generaretur, aut non esset eadem, (quia cum non entibus nulla est vnitas) conueniens generationis fini. Addo, aliquam esse incontinentiam tempus generationi aptius non expectare. Ita Paludan. in 4. dist. 31. *quest. 3. artic. 2. num. 12. D. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 20. §. 5. Abul. ad cap. 5. Mat. question. 154. artic. 1. Armil. verb. Matrimonium, num. 68. Victor. sum. de matrimon. numer. 276. Sotus in 4. dist. 32. quest. vnic. artic. 2. ad 2. Ledes. 2. part. 4. question. 66. artic. 1. Henriquez lib. 11. cap. 15. num. 7. Sà verb. Debitum, vers. Tempore menstrui. Sanchez libr. 9. dist. 21. numer. 7. & alij plures.*

Ego quidem reor, ex se, & in plurimum, culpam esse venialem, debitum eo tempore exigere. Nec duco ad id ratione damni prolis, eius enim incertitudo, & raritas, experientia magistra, cōprobatur: innumeri enim tempore menstrui coeunt, & rarissime hæc damna in prole perspicimus. At ratio peccati venialis est turpitudine, ac indecentia in huiusmodi vitam. Quare si aliqua ratio sit huic turpitudini præponderans, & actum honestans, prorsus vacare à culpa crediderim: nempe si ad vitandum in se vel in alio fornicationem, vel ne rixe inter coniuges excitentur, vel alia similia. Assero denique, nullo in euentu esse culpam lethalem tempore menstrui debitum exigere, quamuis coniuges credant fore, vt mōstrum gignatur. Quia adhuc verificatur, melius esse proli, ita esse: quare de damno sibi illato conqueri non potest.

DVBIUM

DVBIVM XXVIII.

An si culpa tempore menstrui reddere debitum?

⁸⁸ ^{Culpa est} Culpa est mortalis quidem tempore menstrui reddere. Quia est mortale petere ratione damni prolis: ergo & reddere: nam prolis damnum utrique coniux vitare tenetur? Sic Scot. in 4. dist. 32. quest. viii. Angel. Rosel. Angl. quos citat Sanchez lib. 9. dist. 21. num. 2. Alij aliterunt, culpam esse, reddere, subterfugent autem, mortalis ne, an venialis sit. Ita quidam antiquiores, ut refert D. Thom. in 4. dist. 32. q. unic. art. 2. quest. unic. 3.

⁸⁹ ^{Culpa non est} Culpa non est, debitum reddere tempore menstrui: si alter admonitus desistere nolit à petitione. Quia eo tempore petere virum, ad summum est culpa venialis: sed ubi sola venialis adest culpa in exactione, non solum alter coniux potest licite reddere, sed tenetur, de quo dubio sequenti. Ita Caiet. sum. verb. Matrimonium, cap. ult. in D. Antonin. 3. part. titul. 1. cap. 20. §. 1. Maior. in 4. dist. 32. quest. 2. argument. 4. contra 3. concl. Medi. sum. 1. 1. c. 16. §. 13. Ludov. Lopez part. 1. Instr. cap. 84. Sanchez lib. 9. d. 21. num. 15.

⁹⁰ ^{Prima sententia} Prima sententia minimè esse probabilem iudico, qui asserui vel in exigente ad summum culpam esse venialem. Licet autem coniugem reddere, quis non videat, si illud ipsum reddere coniugi exigenti ratio est, qua actus honestatus, ab omni liber redditur indecentia.

DVBIVM XXIX.

An coniux tempore menstrui teneatur exigenti debitum reddere?

⁹¹ ^{Potest licite} Potest licite, (ut vidimus,) sed non tenetur, nisi sentiat exigenti periculum incontinentie imminere. Quia non tenetur obtemperare coniugi haud iuste postulanti. Sic Almain. in 4. dist. 32. quest. unic. ad fin. Ioan. de Friburgo sum. lib. 4. titul. 2. quest. 46. Viguier. l. instrum. cap. 16. §. 7. versio. 10. Henriquez lib. 11. cap. 15. non. 7.

⁹² ^{Non tantum potest} Non tantum potest licite, sed & tenetur reddere. Quia si exigere, quod omnino voluntarium est, vacat culpa, ubi iusta causa inducit, (ut ostendimus) cur non & reddere, ad quod lex iustitiae obligat: quæ enim iustior causa excogitari potest, quam propria obligationi satisfaciendi. At cum reddere liceat, tenebitur utique: quia nulla iusta causa ab eo se onere eximendi subest. Et quia coniux tenetur ex iustitia debitum reddere: nec videtur sufficiens excusandi ratio damnum prolis, quod vel nullum, vel rarissimum, incertissimumque est. Ita D. Thom. in 4. dist. 32. quest. unic. artic. 2. quest. unic. 3. Paluda. ibi. quest. 1. artic. 3. numer. 13. Sotus qu. unic. artic. 2. ad 2. Carth. qu. 1. c. in cap. 15. Lenit.

quest. 2. Sylvi. verb. Debitum, quest. 6. Ledef. 2. part. 4. quest. 66. artic. 5. Barthol. à Ledef. Mann. & Bert. à Ledef. quos citat, & sequitur Sanchez. ubi sup. num. 15.

⁹³ ^{Hæc mihi ardet} Hæc mihi ardet sententia. Nec crediderim, necessariam esse illam, quam D. Thom. & alij Doctores asserunt ad monitionem, nempe teneri coniugem petenti alteri debitum reddere, ubi vir admonitus non respicit, inuidentes utique debere coniugem huiusmodi præmittere monitionem. Certè minimè admiserim, esse in præcepto. Durum enim videtur, non existente damno prolis, ob quandam indecentiam venialem, quam ad summum vir admittit exigens, in eas vxorem angustias redigere, ut effingere debeat occasiones, quo se eximareo vel maxime, quod sæpe viri intelligent, ex odio procedere, aut saltem ex amoris defectu. Exciperem tamen casum, qui moraliter est impossibilis, nimirum, si coniuges probabiliter existimarent, monstrum ex eo concubitu gignendum; quamvis enim vir non peccet mortaliter exigens, ac proinde vxor reddere possit, non existimo ad id illam hoc in casu teneri. Quia detrimentum magnum vxoris esset, filium tanto affectum morbo habere.

DVBIVM XXX.

An peccatum sit actu coniugali utri pragnationis tempore?

⁹⁴ ^{Præmitto} Præmitto, si tempore pragnationis sit verisimile abortus periculum, utendo actu coniugali, manifestam esse lethalem culpam, petere, aut reddere. Quia talis concubitus bono prolis aduersatur, quod maxime coniugalis usus spectat: atque ita suo fine frustratur, innocenque foetus perimitur. De tempore igitur, quo huiusmodi non adest periculum questio procedit. Videbitur alicui peccatum esse mortale. Quia talis concubitus videtur contra naturam, frustratur enim semen illud generationis fine, cum mulier, quæ grauida est, concipere nequeat. Attamen omnes conveniunt Doctores, minimè esse lethalem culpam etiam exigere tunc debitum. Quia nulla inuenitur prohibitio, & quia matrimonium non solum est institutum in officium naturæ, sed etiam in concupiscentiæ remedium. Quæserim igitur, utrum sit venialis culpa tunc exigere, aut reddere?

⁹⁵ ^{Venialis est culpa} Venialis culpa est. Quia D. August. de bono coniug. cap. 6. tom. 6. inter excessus hunc computat. Sunt (inquit) adeo incontinentes, ut coniugibus, nec grauidis parcant. Et D. Isidor. lib. 2. de sum. bono, cap. 39. & refertur cap. Non solum 32. quest. 7. coeuntes carpit, quasi pecoribus deteriores sint, quæ ubi conceperint, ultra maribus sui copiam non indulgent. Et Tiraquel. lib. 15. de concub. num. 141. ex Hippocratis, & aliorum Medicorum sententia probat non parum esse abortus periculum, si ad mulierem, quæ recens concepit, vir accedat. Ergo venialis talis erit coniugalis hoc tempore copula. Sic D. Th. Albert. Mag. Richard. Hentic. Rosel. Angel. & alij citati à P. Sancio lib. 9. d. 22. num. 3. dum disputantes de culpæ huius qualitate dixerunt, eam

OBAR
Mort
III. IV
IV

eam non esse mortalem, quasi venialem esse supponentes. Expresse Alenf. 2. part. quest. 166. memb. 2. ad 3. Paludan. in 4. dist. 3. 2. question. 1. artic. 3. numer. 12. D. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 20. §. 4. Gerson. part. 2. in comp. Theol. tractat. de matrim. alphab. 27. litter. P. Petr. de Soto lect. 16. de matrim. Sotus in 4. dist. 3. 1. qu. unic. artic. 3.

⁹⁶ *Non est culpa nisi debitum.* Quia reddendi obligatio lege iustitiæ præscripta ab incontinentia veniali excusat, si quæ tunc esset in ea debiti exactione voluntaria. Imò tenetur coniux reddere; nulla enim est iusta excusatio. Nam licet exigens venialiter delinqueret, quoties sola est venialis culpa in exigente, tenetur alter reddere coniux. Ita Alenf. 2. part. question. 166. memb. 3. Richard. Alenf. Henric. D. Antonin. Rosel. Angel. Turrec. Gaëta, quos refert, & sequitur Sanchez ubi supra. Nulla etiam in exactione culpa invenitur. Quia nulla prohibitio adest, & ubi necessitas non cogit, culpas multiplicare non oportet. Ita Abulen. ad cap. 5. Mat. question. 243. Supplem. Gabri. in 4. dist. 3. 2. qu. unic. artic. 2. Veracruz 3. part. spec. artic. 17. concl. 3. Henriquez libr. 11. cap. 15. numer. 7. Palac. in 4. dist. 32. question. 1. Sanchez citatus numero 5. & 6.

⁹⁷ *Nulla adest culpa reor.* Ego quidem existimo, absque dubio, nullam adeste in reddendo culpam: & probabilis reor, nec in ea debiti exactione vllum piaculum inveniri. Quia aliàs matrimonium laqueum iniiceret: cum enim magna temporis matrimonij parte vxor gravis sit, vel abstinendum esset coniugibus ferè semper à debiti exactione, vel innumera essent venialia admittenda.

DVBIVM XXXI.

An sit veniale ad uxorem accedere eo tempore, quo post partum eius immunditia persistit?

⁹⁸ *Venialis culpa est.* Veniale est. Quia abnegari non potest, quandam eo in actu interesse indecentiæ, necnon nimie libidinis documentum coniugis, cui huiusmodi coitus naturalem non impertit horrorem. Sic Paludan. in 4. dist. 3. 2. qu. 1. artic. 3. numer. 12. Tabie. verb. Matrimonium 3. question. 7. §. 8. Monald. sum. tractat. de matrim. tit. de effect. matrimon. Et cum hac moderatione, si recenter scemina enixa sit, Sotus in 4. dist. 32. qu. unic. art. 2. Ludou. Lop. p. 1. Instruct. c. 83. & alij.

⁹⁹ *Non est culpa venialis.* Veniale non est. Quia nulla prohibitio reperitur, & ubi necessitas non cogit, non expedit culpas multiplicare. Ita Richard. in 4. dist. 32. artic. 4. question. 1. Palac. ibi, d. 1. Alenf. sum. part. 2. lib. 8. tit. 10. artic. 4. qu. ultim. Angel. ver. Debitum, numer. 34. Rosel. ibi, numer. 9. Henriquez libr. 11. cap. 15. numer. 7. Sanchez. lib. 9. d. 22. numer. 11. Coninch. d. 34. numer. 78. Hurtad. d. 10. diff. 3. numer. 13.

¹⁰⁰ *Idem assero.* In eo actu tunc habito nullam inesse inordinationem credo. Vnde miror, aliquos asseruisse esse culpam lethalem, tunc debitum exigere, nec esse reddendum, cessante incontinentiæ

periculo. Illud enim testimonium D. Gregorij resp. 10. ad August. ibi: Et nisi purgationis tempus prius transierit, viris suis non debent admisceri, ad consilium pertinere non dubito.

DVBIVM XXXII.

An amenti perfectio nullis gaudenti intermissionibus teneatur, sane mentis coniux debitum reddere?

¹⁰¹ *Certa quædam suppon.* Certum est, licitum esse coniugij vsum, ubi vel utrque vel alter coniux non omnino est mente destitutus, sed est fatuus, ac instar pueri rationis vsum habens, quos vulgò *Tontos* vocitamus: tenerique alterum alteri debitum reddere. Quia re vera vsum rationis libertateque fruitur, & capax est meriti, ac peccati. Certum deinde est, si coniuges non omnino amentes sint, sed in vna, vel altera re, cum tamen circa matrimonium, & alia sint sui compotes, & licitum esse eis coniugij vsum, & reddere invicem teneri. Difficultas autem est, ubi amentia est totalis, & perfecta, nullisque gaudent intermissionibus.

Tenetur coniux mentis compos amenti exigenti reddere, nisi probabiliter timeat notabile propriæ personæ damnum. Quia amentis retinet corporis alterius coniugis dominium, adestque matrimonij finis, cum ex eo concubitus possit acque proles generari, ac si utrque coniux sanus esset. Sic Angl. verb. Debitum, p. 7. Sylvest. ibi, question. 1. Nardus, sum. cap. 16. numer. 27. Le del. 2. part. 4. question. 60. artic. 3. Cordub. lib. 3. qu. 8. Veracruz. part. 2. specul. art. 41. §. penultim. Palac. in 4. dist. 32. dist. 1. casu 12. Abbas cap. 2. numer. 3. Graff. part. 1. decis. lib. 2. cap. 83. numer. 4.

¹⁰³ *Nisi teneatur.* Coniux sanus per se, & ex natura rei non tenetur, debitum amenti perfecto reddere, quamvis nullum abortus, aut coniugis periculum sublit. Quia illa debiti petitio non est actus humanus atque perinde est: ac si vir infomnis peteret, cui non teneri uxorem annuere, quis dubitet? Ita Victor. sum. de matrim. numer. 287. Sotus in 4. dist. 34. qu. unic. art. 4. Ludovic. Lopez p. 1. Instr. cap. 82. Sæ. verb. Debitum coniug. vers. Coniugi amenti. Vega part. 1. sum. cap. 78. casu 12. Richard. Supplem. Gabriel. Alenf. Nicola. de Orbellis, & Barthol. à Ledef. quos citat, & sequitur Sanchez. l. 9. d. 23. numer. 10.

¹⁰⁴ *Enimvero sum. meo.* Hanc sententiam longè probabiliorem puto, quæ quidem notanter illam appositum particulam, *Per se, & ex natura rei, non teneri.* Quia si adestet periculum, in coniuge furioso, negato sibi debito, accessus ad aliam, vel effusionis seminis: tenetur per accidens ratione cauendi hoc periculum: coniux reddere sanus. Hinc infero, quid de coniuge ebrio, ac penitus rationis vsum privato sit dicendum. Non enim tenetur per se, & ex natura rei coniux sui compos ei debitum reddere. Quia actu libero, ac humano non petit, sicut, & amentis. Lege Sotum, ac Ludovic. Lopez citatos.

DVBIVM

si contagione inficiaturat proli non simpliciter nocet, sed melius est illi, ut secunda sententia ostendit, quam idè longè probabiliorem esse reor.

sum proles ap. d. sanum debet esse, quo à contagione evadat incolumis.

DVBIUM XXXV.

An coniux sanus teneatur, cum leproso habitare?

112
Teneatur pla-
nd.

Teneatur coniux sanus cum coniuge leproso in eadem domo, & in eodem lecto cohabitare, licet reddere ei debitum non teneatur, (de quo suprà.) Quia per contractum matrimonij obligant se coniuges ad cohabitandum, cap. 2. de coniug. lepro. dicitur, Quoniam nemini licet, excepta causa fornicationis uxorem dimittere, constat, quod siue mulier lepra percussa fuerit, seu alia gravi infirmitate detenta, non est à viro propterea separanda, aut etiam dimittenda. Certè hæc proxima verba, Non est à viro separanda, accipienda planè videntur esse de cohabitatione. Præceptum autem continere, & non consilium, apertè probant verba mox apposita: Quod si mandatum tuum servare contempserint, vinculo excommunicationis stringas. Sic Goffred. sum. tit. de coniug. lepro. num. 1. Monald. sum. tract. de matrimon. tit. de coniug. lepro. in fine, & alij.

113
Non tenetur.

Non tenetur. Quia ex assidua cohabitatione vel in lecto, vel in domo graue infectionis periculum sano coniugi imminet. Ità D. Thom. Bonavent. Carthus. Richard. Scot. Maior. Sotus, Petr. de Soto, Ledes. Henriquez, & alij, quos citat Sanchez libr. 9. dist. 24. num. 27. Pauci vero ex his Doctoribus explicant, an intelligant de cohabitatione in eadem domo, an in eodem lecto. Vtrumque autem complectuntur Hostiens. Astenf. Innoc. Rosel. Angel. Syluest. Vincent. apud eundem Sancium ubi suprà, asserentes, nec teneri in eodem lecto, nec in domo eadem commorari.

114
Auctoritas
expositio.

Ego quidem existimo, attendendum esse, num ex cohabitatione, aut in lecto, aut in domo imminet probabile notabilis infectionis periculum, necne: & illo imminenti, non teneri, secus si non imminet: uti asserui circa debiti redditionem. Porro cum ex cohabitatione in eodem lecto, frequentius sequatur id periculum, existimari, nunquam teneri coniugem sanum cum leproso in eodem lecto cohabitare. Circa cohabitationem autem in eadem domo, medici consulantur, qui attenta complexione, ac lepræ specie, aliisque circumstantiis, de infectionis periculo indicabunt, ut inde obligatio, aut deobligatio cohabitationis peti valeat. Mecum Durand. in 4. dist. 32. question. 1. num. 8. Paludan. question. 1. artic. 2. numer. 7. Sà verb. Debitum coniug. vers. excusat à reddendo. Syluest. verb. Debitum, quest. 1. Monuerim verò, ubi sanus non tenetur eadem in domo cum leproso habitare, teneri propè illam esse. Quia ratione lepræ, quamvis sanus à cohabitatione, ratione periculi absoluitur, ab aliis tamen obsequiis coniugi leproso exhibendis minimè absoluitur. Denique quando coniuges seorsum habitant propter morbum alterius contagio-

DVBIUM XXXVI.

An quando cognatio spiritualis siue ab uno siue ab utroque coniuge contrahitur culpabiliter, seu baptizando, seu tenendo, nocens impediatur à debito exigendò?

Profectò quando Baptismus fit absque culpa, vel qua fit ignoranter inuincibiliter, vel quia fit in casu necessitatis, cum scilicet necessitas urget, & non est alius, qui id gerere valeat: tunc cognatio spiritualis ex eo proueniens nullatenus actum impedit coniugalem. Quando autem fit culpabiliter ab uno coniuge, innocens coniux à iure petendi non impeditur, nocensque reddere tenetur. Quæserim itaque num nocens possit petere, an culpabili illo actu impediatur?

Impeditur quidem. Quia apertè hoc deducitur ex can. 1. & 2. 30. question. 1. Et can. Nosse 30. question. 1. dicitur coniuges non esse separandos; si lenatio de sacro fonte, non fuerit facta utriusque consensu: ergo si utriusque consensu fiat separandi sunt, & non ad aliud, nisi ut neuter petat; & etiam si vnus tantum consensu fiat, ille priuatur iure petendi. Et can. Ad limina, 30. question. 1. dicitur, cum qui filium in necessitate baptizauerat, non esse à coniuge separandum, quia id laudabiliter fecit: Ergo qui id culpabiliter fecerit, separandus est toro, scilicet, ut non petat. Sic D. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 15. Sanchez libr. 9. dist. 26. num. 7. Henriquez libro 11. cap. 15. & communiter Doctores.

Non impeditur. Quia præfata priuatio petendi in nullo iure perseverante sua vitidi in obseruantia continetur: quamvis enim id continetur in can. 1. & 2. 30. question. 1. etiam quando cognatio inculpabiliter contrahitur: hi tamen canones correcti sunt quoad separationem à toro per can. 4. & 5. 30. qu. 1. & per alios eiusdem quest. & per cap. si vir 2. de cognat. spirit. Et non solum id in nullo iure perseverante continetur, sed nec ex aliquo iure sufficienter colligitur. Ità Durand. in 4. dist. 42. question. 1. artic. 3. Coninch dist. 34. dub. 8. Glossa in cap. si vir 2. de cogn. spir. Racionis tit. 2. de Sacrament. part. 2. artic. 4. Suar. 3. part. question. 67. artic. 8. §. penultim. Hurtad. dist. 10. diff. 6. numer. 24.

Cum his opinor. Quia can. de eo 30. qu. 1. dicitur: Si autem coniuges legitimi vnus, aut ambo ex industria fecerint, ut filium suum de fonte opinionis susceperint: si inuicem (id est continentes) permanserint, bonum est: si autem, grauis patientia infideliatori iniungatur, & simul maneant. Vbi supponitur, quod quamvis ambo, & de industria id fecerint, possint simul permanere, id est, in eadem domo, ac toro cohabitare. Idem etiam apertè deduco ex cap. si vir 2. de cognat. spir. dum dicitur: Siue ex ignorantia, siue ex malitia id fecerint, non sunt ab inuicem separandi: quia

Seccio II. Dubia, De Debito. 157

quia si ex ignorantia id factum est, eos ignoran-
tia excusare videtur; si ex malitia, eis sua fraus
non debet parocinari. Monuerim tamen, pecca-
re coniugem, qui extra necessitatem baptizat,
aut tenet tanquam patrinus proprium filium,
aut alterius coniugis. Quia id prohibetur dicto
cap. 1. & 2. 3. o. qu. 1. 1. quæ licet corrigantur
quoad separationis penam per cap. si vir, de
cognat. spirit. ac quoad prohibitionem, cum
nulla mentio eius fiat, suo in robore per-
manet.

DVBIVM XXXVII.

An incestuosus coniux cum suis consanguineis
prius iure petendi?

110 **I**llud certum præmitto, incestuosum coniu-
gem cum alterius coniugis consanguinea nõ
posse ab ea debitum petere, ad reddere teneri.
Quod nequeat petere constat. 1. de eo, qui co-
gnat. consang. Quod reddere teneatur, patet ex c.
Discretionem, eodem titul. Quæstionem verò, nõ
prohibitio hæc debitum exigendi extendatur ad
coniugem incestuosum cum suis consanguineis,
ita ut deo debiti petendi iure prius?

111 **E**xtenditur quidem. Quia prior incestus est
cum suis, quam cum coniugis consanguineis: si
ergo hic impedit debitum petere, illi à fortiori
idem erit tribuendum. Quod deduci videtur ex
c. si quis viduam 3. q. 7. & ex c. si duo viri 35.
q. 6. Sic Angel. v. Incestus, n. 5. Mayron. in 4. dist.
32. q. 1. concl. 1. Suppl. Gabr. in 4. dist. 34. q. 1.
art. 1. Lex Regia 1. si 1. 2. p. 4. Greg. Lop. ibi, v.
Consp. parentia, in fine. Fauet. Abbas cap. 1. nu. 2.
& Alexand. de Nevo ibi, num. 2.

112 **M**inimè extenditur. Quia quamvis hic ince-
stus grauius peccatum sit, at cum ex ipso mini-
mè oriatur cum propria coniuge affinitatis vin-
culum, non ita matrimonio aduersatur: quod se-
cus euenit in incestu cum consanguineis alteri-
us coniugis, per quem ius matrimonij viola-
tur, producta affinitate cum coniuge, vnde iure
optimo incestuosus hic punitur in matrimonij
vitiis, interdicta sibi debiti petitione. Ita Richard.
in 4. dist. 34. a. 4. q. 2. ad 1. Sylui. v. Matrimonium,
7. q. ult. d. 3. Sotus in 4. dist. 37. q. vnic. a. 2. Nauar.
sum. c. 16. n. 35. Veracr. 3. p. spec. art. 17. Henric. l.
1. c. 2. n. 3. & lit. M. Lud. Lop. 1. p. Instr. c. 196.
Manu. ro. 1. sum. c. 143. n. 12. Sanch. l. 9. d. 27. n. 7.
Barthol. à Ledef. dub. 50. concl. 2. & alij.

113 **H**oc omninò tenendum existimo. Quia cum
hæc sit pœna, non est ultra casus expressos in
Iure extendenda. Ius autem eam solum indixit
incestuoso proptij coniugis consanguineis.

DVBIVM XXXVIII.

An prohibitio petendi debitum incestuo-
so inacta extendatur, post Tridenti-
num ad incestum usque ad quartum
consanguineorum alterius coniugis gra-
dum?

114 **S**cio, iure antiquo extendi eam consanguini-
tatem usque ad quartum gradum. Nũm
Escol. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

antem attento decreto Tridentini sess. 24. cap. 1.
affinitas ex huiusmodi incestu sit omninò sub-
lata ultra primum, ac secundum gradum, qua-
stioni committo? Certè ius antiquum manet il-
lesum, ac proinde cognoscens carnaliter alterius
coniugis consanguineum usque ad quartum
gradum, non potest à proprio coniuge exigere
debitum. Quia interdictum hoc petendi debi-
tum confurgit ex incestus peccato: nam vbi ig-
norata est consanguinitas, vel copula fuit coa-
cta, oritur quidem affinitas, & tamen illi coniu-
gi ignorant, aut vi oppresso debiti petitio non
interdicitur, quia à culpa incestus excusatur.
Cap. 1. & cap. Discretionem, de eo, qui cogn. con-
sanguin. Si ergo impedimentum hoc ex incestu
confurgit, cum copula illa usque ad quartum
gradum sit incestuosa, coniugem impedit, ne
debitum petat. Sic Angl. part. 1. de marr. qu. 14.
de imped. affinit. art. 1. Canedo de Sacram. cap. 6.
de matrim. & multi Theologi Salmantini, ac
Complutenses teste Quando in 4. dist. 41. q. vni.
prop. 6. & dicit, esse probabilem. Certè quæstio
hæc proposita, ac exagitata in Sacro Pœnitenti-
ariæ Romanæ pratorio indecisa relicta fuit,
auctore Nauar. lib. 4. consil. consil. 3. ipsæque du-
bium etiam hæere ingenuè profiterur.

Ius commune circa hoc non manet illatum,
sed per Tridentinum fuit correctum: vnde co-
pula habita cum alterius coniugis consanguineis
ultra secundum gradum, non impedit debi-
ti exactionem. Quia impedimentum hoc non
tam ex incestu, quàm ex affinitate inde contra-
cta exoritur, teste D. Thom. in 4. dist. 34. quæst.
unic. artic. 5. in solut. ad obiect. 2. & Syluest. ver.
Matrimonium 7. quæst. ultim. dicto 3. & constat
ex eo, quod superius asserui, nempe incestuoso
cum propriis consanguineis, minimè interdicti
debiti exactionem, quamvis incestus ille sit gra-
uior: idque idè quòd ex illo non oriatur affi-
nitas cum proprio coniuge: Ergo si iuxta Tri-
dentinum in hoc casu ex copula incestuosa non
oriatur affinitas nisi ex primo, ac secundo gradu,
ut ex decreti contextu patet: cessabit interdi-
ctum debitum exigendi. Ita Henriquez lib. 11.
cap. 15. num. 1. & lib. 12. cap. 10. num. 1. Veracr.
append. ad Specul. circa impedim. affinit. fol. mibi
77. Quando in 4. dist. 41. quæst. vnic. prop. 6. San-
chez lib. 9. dub. 17. num. 14. Palac. in 4. dist. 34.
d. 4. Sa. Vega, Petr. de Ledef. & alij, quos citat
Santius.

Hanc sententiam mihi certam esse fateor,
dum video, Tridentinum restrinxisse hæc affi-
nitatem, ut simpliciter non impediat, nec diri-
matur, quoad vltimum, Audi Sacra Con-
gregationis Cardinalium declarationem. Con-
gregatio Concilij censuit decretum Tridentini sess.
24. de matrim. cap. 4. ad primum, & secundum
gradum restringens impedimentum inductum
propter affinitatem ex fornicatione contractam,
centri etiam ad eodem gradum restringere impe-
dimentum exigendi debitum ab vxore quod in-
ducitur ex affinitate proveniente ex illicita
copula à viro cum consanguinea
sua vxoris post matrimo-
nium habita.

DVBIVM

DVBIVM XXXIX.

An cum uterque coniux affinis est effectus per copulam cum alterius consanguineis mutuam arceantur ambo, à debiti petitione?

127
Non arceantur.

Non arceantur, sed utrique licet debitum exigere. Quia hinc inde fit compensatio sicut quando uterque coniux est adulter, iuxta cap. penultim. & fin. de adulter. Sic Vincent. & Goffred. cap. si vir, de cognat. spirit. Ioan. de Friburgo sum. lib. 4. tit. 7. question. 2. Basol. in 4. dist. 42. quest. unic. artic. 3. forsan hoc esse verum, ait. Et quamvis Doctores hi loquantur, quando uterque coniux impedimento cognationis spiritualis laborat, at idem asserent de affinitatis impedimento, cum eadem prorsus militet ratio.

128
Arceantur omnino.

Arceantur omnino, nec licet exigere debitum. Quia illa compensatio penitus in hoc casu improbanda: nam ubi de utilitate delinquentium agitur, in eorumque favorem ius exigendi debitum aufertur, paria delicta mutua compensatione abolentur, ut in adulterio contingit: secus ubi non de eorum favore agitur, sed in delicti poenam privatio illius iuris indicitur, ut contingit in presenti. Quare uterque iure petendi omnino priuatur. Ita Abbas c. si vir, num. 5. de cognat. spirit. & ibi Alex. de Neno num. 7. Supplem. Gabr. in 4. dist. 42. qu. 1. art. 2. concl. 4. Veracr. 1. part. specul. artic. 75. concl. 5. Petr. de Soto, Viger. Ledef. 2. Barthol. à Ledef. Petr. de Lef. quos refert, exponit, & sequitur Sanch. lib. 9. d. 28. num. 2.

129
Idem assero.

Assero his hærens Doctoribus, utrique coniugi cognationis affinitatis de impedimento innodato, interdicti debiti petitionem. Quia ob id impedimentum iure petendi debitum priuatur: ergo si uterque coniux idem habet impedimentum, uterque hac priuabitur potestate. Cum enim delictorum compensatio locum in hac re minime habeat, delictum alterius coniugis alterum non releuabit. Scio nonnullas ex Doctoribus, quos pro nostra sententia citavi, de spirituali agere cognatione, at idem dicere tenerentur impedimento affinitatis, in quo eadem est prorsus ratio.

DVBIVM XL.

An cum coniux uterque sit affinis per copulam cum alterius consanguineis mutuam, uterque teneatur, debitum reddendo, quocumque in casu?

130
Nullo in casu teneatur.

Nullo in casu tenetur. Quia ubi alter solus reus est, innocens reddere non tenetur: eo quod ille iure exigendi sit priuatus: idem ergo dicendum erit de utroque coniuge culpæ participipe. Non enim datur delictorum compensatio, ut altero coniuge similiter delinquente, alter pristinum exigendi ius acquirit, (ut dubio

proximo ostendi.) Et quia nulla alia ratione reus innocenti tenetur reddere, nisi ne innocens absque culpa iure suo cadat. Itaque ubi culpa est in utroque, neuter habet ius, ut alter reddere teneatur. Sic Alenf. 2. part. quest. 170. memb. 3. post solut. ad 2. Alexand. Angelic. relatus ab Henrico cap. si vir, num. 3. de cogn. spirit. Palac. in 4. dist. 7. d. 3. Armil. ver. Matrimonium, num. 9. & alij.

Aliquo in casu tenetur, nempe cum uterque coniux malitiosè gessit animo alterum debito coniugali defraudandi, quamvis uterque à iure petendi cadat, & petendo delinquat, at alteri petenti reddere tenetur. Quia cum hæc poena solo iure positio infligatur, potest illi iure sic disponente moderari, ac restringi: At Ius sic moderatur, ut constet ex cap. si vir, de cognat. spirit. ubi hunc casum acquiparat casui, quo per ignorantiam id est effectum, in quo constat, eos coniuges teneri sibi reddere. Præterea eui subiangitur ibi ratio, quia malitia, ac fraus non debent eis patrocinari valde patrocinaretur, si ex ea coniuges immunitatem, ad reddendi debiti sibi iniucem, aut non reddendi libertatem acquirerent. Ita Petr. de Ledef. de matrim. quest. 56. art. 1. dub. ultim. concl. unic. Manu. tom. 1. sum. cap. 143. num. 14. Alenf. sum. part. 2. lib. 8. tit. 18. artic. unic. quest. 10. 2. Ludovic. Lopez, Marien. Veracruz, Hostiens. Ioan. Andr. D. Antonin. Rosel. Sylvest. Navar. & alij, quos refert, ac sequitur Sanch. l. 9. d. 28. numer. 6.

Ego quidem assero, si non ex malitia, ac animo defraudandi coniugem uterque in id impedimentum cognationis, aut affinitatis, culpa tamen utriusque, incidit, neutrum teneri, nec licitè posse alteri reddere. Quia quando uterque coniux de valore matrimonij dubius est, neuter tenetur, nec potest reddere alteri petenti: eo quod manente dubio, neuter ius petendi habet: At in hoc eventu uterque coniux ius petendi amisit: ergo neuter tenebitur, nec poterit reddere. Porro quando uterque coniux malitiosè id gesserit, animo alterum defraudandi iure petendi, petere neuter potest, at petenti utrique uterque propter rationem profecunda sententia expressam, reddere tenebitur.

DVBIVM XLI.

An si affinitas, vel cognatio spiritualis contrahatur ab altero coniuge ante matrimonij consummationem, possit id licitè consummare reddendo, & ut eximatur à reddendi onere, teneatur Religionem inire?

Conix, qui matrimonium inchoat, ante illius consummationem affinitatem cum suo coniuge contrahit, peccat mortaliter dum prima vice reddit: unde nisi dispensationem illius impedimenti impetret tenetur à Religionem Reli

Religionem ingredi, vt euitet debiti redditio-
nem. Quia accessus ad coniugem est incestus,
cum sit ad affinem, atque si fieri potest, est ne-
cessario vitandus: cum ergo possit vitari, hoc
coniuge proficiente Religionem, nisi dispensa-
tionem impetret, ad id tenebitur. Sic Paludan-
us in 4. diff. 27. qu. 1. art. 2. num. 26. Maior. diff. 4. r.
qu. 1. D. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 1. §. 1. Syl-
uest. verb. Matrimonium 8. q. 1. §. dicto 7. & Petr.
Ledes. citandus, ait hanc sententiam esse proba-
bilem.

134
Potest matrimonium consummare reddend-
do, nec post modum tenetur Religionem
inire. Quia per talem affinitatem non priuatur
coniux suo iure, vt habetur cap. 1. de reuoc. &
cap. penult. de eo, qui cognos. consanguin. Ergo
tenetur hic illi reddere non solum prima vice,
sed sempergitur non tenetur Religionem inire,
ad vitandam reddendi onus, quod potest si-
ne piaculo sustinere. Ita Angel. verb. Matrimo-
nium in impedim. 1. §. num. 2. Petr. de Ledes. de
matrim. qu. 3. art. 6. dub. 4. & communiter Neo-
tecici Sanchez l. 9. d. 29. num. 2.

135
Hos sequor. Quia dum textus pro secunda
sententia allegatos recolo, haud video eos di-
stinguere, an sit matrimonium consummatum,
necne: nec obligare hunc reum ad Religionis
ingressum: sed expresse docere, hos coniuges ad
continentiam esse inducendos, quod si nolint,
reum absterentur ad petitionem, non tamen ad
restitutionem debiti.

DVBIVM XLII.

An pena illa, qua coniux incestuosus af-
ficiatur, vt debitum non possit exigere,
incurratur ante Iudicis sententiam, vel
saltem criminis declarationem?

136
Non incurritur. Quia huiusmodi priuatio
verè est poena incestus, vt communiter
Doctores asserunt. Ergo non incurritur ante
Iudicis sententiam, vel criminis declarationem:
omnium enim poenarum id proprium esse, quis
abnegat? Vt quis fame moriatur, nulla est ne-
cessaria actio, sed priuatio est comestitionis: & ta-
men est necessaria sententia Iudicis. Inhabiles
ad beneficia est poena priuatiua: cum tamen
probabilissimum sit, eam Iudicis sententia indi-
gere: Ergo quamuis priuari iure petendi poena
priuatiua sit, indiget Iudicis sententia, vt incur-
ratur. Sic Sotus l. 1. de inst. q. 6. a. 6. ad 4. & l. 4.
q. 6. ad 3. Ledes. 2. p. 4. q. 18. a. 2. dub. 1. Henric.
l. 1. c. 1. §. 11. Petr. de Ledes. de matr. q. 36. ar. 1.
dub. 4. Ludou. Lopez 1. p. Inst. r. c. 80.

137
Incurritur planè statim, & ante Iudicis sen-
tentiam coniux incestuosus iure petendi priua-
tur. Quia poenae priuatiuae sunt, atque ita faci-
lius in eas incurritur: sicque vsu receptae, & de-
claratae sunt, vt nulla indigeant sententia con-
demnanti, seu declaranti crimen. Ita Castro
lib. 2. de lege pan. cap. 5. Caiet. Opusc. tom. 1. tra-
ctat. 3. qui est 17. responson. resp. 6. vers. Et quo-
nam. Angel. Flor. 1. part. de matrim. quass. 14.
de impedim. affm. artic. 1. diff. 1. concl. 3. &
idem tenentur dicere, qui asserunt incestuosum
occultum in hanc poenam incidere. Sanchez l. 9.
d. 30. num. 1.

Elcbb. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

Hoc mihi certissimum est, hanc neque senten-
tiam, vnice mihi veram existimo. Quod si ratio
à me petatur, fateor, me nullam concludentem
inuenisse, vt hæc poenae quamvis priuatiuae sint,
Iudicis sententia non indigeant. Sicut nec in-
uenio in Irregularitate, excommunicatione, sus-
pensione, & interdicto. Atque ideo nec in illis,
nec in hac aliam rationem adequatam inue-
nio, quam quod poenae priuatiuae sint, atque
ideo in eas facilius incidatur: sicque vsu rece-
ptae sunt, vt nulla indigeant sententia, vt fert
secunda mentis fundamentum. Quod non ita
contingit in omnibus poenis priuatiuis, vnde
non mirum est, si aliqua illarum Iudicis sen-
tentiam postulent.

DVBIVM XLIII.

An si vxor à viro consanguineo vi aut
metu cognoscatur priuatur de-
bitum petendi pote-
state?

138
Suppono metum graue, ac cadentem in
scemina constantem esse debere. An vxor
metu illo cognita à viro consanguineo petendi
debiti iure priuatur? Non priuatur. Quia non
est credendum, velle Ecclesiam suis poenis mul-
tare eos, qui eiusmodi metu compulsi suis præ-
ceptis non obtemperant. Certè Christiani in
Turcarum triribus remigantes contra Chri-
stianos metu mortis, ac tormentorum coacti
peccant mortaliter, sed non incurunt excom-
municationem latam contra opem infidelibus
in simili bello ferentes: Ergo similiter cum po-
ena priuationis debiti exigendi sit ab Ecclesia
statuta ob crimen inique affinitatis contractae,
non ligabit vxorem, quæ tanta coacta metu il-
lam (lethaliter quidem delinquendo) contraxit.
Sic Nauar. sum. capit. 27. numer. 63. latus cap.
Ita quorundam, de Iudais, mirab. 11. in
principio. Pedraza sum. præc. 7. Para-
graph. 26.

140
Priuatur quidem debiti exigendi potestate.
Quia cap. Discretionem, de eo, qui cognos. con-
sanguin. Ab hac poena eximit vxorem vi abso-
luta cognitam; nam cessat in eo casu culpa in-
cestus. Ergo cum in hoc eventu non cesset, (te-
nebatur enim vxor vitam exponere, ne cog-
sentiret) poenam incurrit. Ita Petr. de Ledes. de
matrim. qu. 35. art. 6. dub. 5. Sanchez l. 9. d. 31.
num. 4.

141
Fateor, primam sententiam pietate esse
plenam, at nullo solido fundamine inniti-
tur. Quia in iis, quæ aduersantur iuri di-
uino, & naturali, qualis est illa copula,
metus non excusat à poena absolute, sed à
graviore, vt aptè docet Turrec. per illum tex-
tum Cap. final. 2. numer. 31. quass. 2. & pro-
bat textus cap. si quis coactus 12. quass. 5.
ibi: Si quis coactus pro vita redimenda, vel pro
qualibet causa, vel necessitate perituras: quæ
plus corpus quam animam dilexit, tres quadra-
gesimas peniteat. Fortius id probat textus cap.
Sacris, de his, quæ vi ibi: Licet metus attenuet
culpam, quia tamen non eam prorsus excludit,
cum pro nullo metu debeat quis mortale crimen
incurrere, excommunicationis labe credimus in-
currere.

O 2 quæri.

quinari. Hinc haud audiendos asseruerim Nauarrum, & Pedraza docentes remigantes aduersus Christianos peccare mortaliter, at non innodari excommunicatione. Quia casu, quo actio non eximitur à culpa, nec ab excommunicatione excusatur. Atque ita hoc in euentu censet Manu. in addit. ad Bullam Cruc. §. 9. numer. 95. Scio tamen alio ex capite posse ab excommunicatione excusari, quia nimirum communiter non peccant mortaliter remiges illi mortis metu id gerentes, vt latius probant Corduba sum. qu. 127. Moli. tom. 1. de iust. d. 115. & alij.

DVBIVM XLIV.

An ignorantia vincibilis facti excuset coniugem, qui cum suo coniuge affinitatem, aut cognationem spirituales contraxit, ne ipsi debiti petitis interdicatur?

142
Statum qua-
stionis expli-
co.

Coniux ius sciebat vetans speciali illa pœna accessum ad alterius coniugis consanguineum: at ignorabat consanguinitatis gradum fœminæ, aut viri, cum quibus fuit inita copula: vel esse filium alterius coniugis, aut communem illum, quem tenuit, aut baptizauit. Quæstio itaque, an ignorantia vincibilis facti excuset coniugem, qui cum coniuge suo affinitatem, aut cognationem huiusmodi contraxit, ne ipsi debiti petitis interdicatur?

143
Non excusat.

Non excusat quin coniux arceatur à debiti petitione. Quia Cap. si vir, de cognat. spirit. loquens de illa ignoranter contracta, aut ignorantiam excusare. Ignorantia autem, quæ excusat est sola inuincibilis, & inculpabilis. Sic Petr. de Ledes. de matrim. qu. 5. artic. 6. diff. 5. Sotus in 4. diff. 37. qu. vnic. art. 2. Cordu. tom. 1. qq. quæstion. 12. Gutier. libr. 1. qq. Canon. cap. 21. num. 9. Ouand. in 4. diff. 41. quæst. vnic. propos. 9. Agentes enim de affinitate ignorantem contracta, dicunt coniugem excusari, quando est inuincibilis ignorantia.

145
Excusat plane.

Ignorantia facti qualiscumque sit, & quantumcumque vincibilis, ac crassa, modo non sit adeo crassa, vt sit ingens temeritas ignorare, vel non sit affectata, excusat coniugem, qui affinitatem, aut cognationem spirituales cum suo coniuge contraxit, ne debiti petitione priueretur. Quia priuatio hæc petendi debitum est pœna culpæ: vbi autem Ius pœnam imponit scienter aliquid facienti, ab ea excusat ignorantia quæcumque non affectata, & quæ non est adeo crassa, vt sit ingens temeritas, vt doctissime probat Sanchez libr. 9. dub. 32. num. 36. 39. & 40. Cum ergo Ius indicat pœnam hanc coniugi scienter contrahenti eam affinitatem, aut spirituales cognationem, talis ignorantia omnino excusabit. Quod autem scienter facienti ea pœna imponatur, constat in affinitate ex c. 1. de eo qui cogno. consanguin. ibi: Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit. In cognatione spirituali etiam probatur ex cap. si vir, de cognat. spirit. ibi: Siue ex ignorantia, siue ex malitia. Vbi igno-

rantia excusans malitia contraponitur: quo denotetur, malitiam, seu scientiam desiderari ad pœnam priuationis debiti ibi statutam, incurrendam. Ita Henriquez libr. 11. cap. 15. numer. 1. vbi loquens de affinitate, dicit, eam pœnam imponi incestui formaliter, & voluntario. Non enim talis apparet vbi procedit ex ignorantia etiam culpabili: sed erit incestus virtute, ac interpretatiue volutus. Sanchez libr. 9. d. 32. num. 47.

His hæreo Doctoribus, adiciens, idem dicendum, quando non penitus ignoratur factum, sed quatenus ex eo oritur huiusmodi pœna: verbi gratia, coniux accessit ad consanguineam sui coniugis in secundo gradu, ignarus talis consanguinitatis, existimansque esse in gradu tertio, nempe, consobrina secunda: vel baptizauit filium alterius coniugis credens non esse filium, sed consobrinum, aut alio consanguinitatis gradu coniunctum, tunc non arcebitur à debiti petitione, perinde ac si consanguinitatem ignorasset: nisi esset ingens temeritas ignorare, aut esset ignorantia affectata. Quia perinde est ignorare consanguinitatem, ac ignorare eius gradum, qui hæc pœna statuitur. In vtroque enim euentu verè ignoratur factum tali pœna puniendum.

DVBIVM XLV.

An ignorantia inuincibilis Iuris præscribens pœnam priuationis debiti, excuset coniugem, qui cum suo coniuge affinitatem, aut cognationem spirituales contraxit, ne ipsi debiti petitis interdicatur?

Nescit coniux, specialiter esse interdictum accessum ad alterius coniugis consanguineos: vel baptizare, aut tenere filium communem, alteriusve coniugis. Num huiusmodi ignorantia ab illa pœna excusat?

Minime quidem. Probat in affinitate. Quia copula illa, ob quam affinitas contrahitur, est iure naturali, ac diuino verita, ac proinde incurritur pœna iure humano illi annexa, non obstante huius ignorantia. In cognatione autem spirituali etiam incurritur pœna. Quia c. si vir 4. de cognat. spirit. decidit solam ignorantiam facti excusare. Sic in affinitate Cordub. in quæstionar. qu. 12. art. 1. Manu. tom. 1. sum. cap. 243. num. 11. Abul. ad cap. 5. Mat. qu. 200. Sotus in 4. diff. 37. qu. vnic. art. 2. Sic in spirituali cognatione Anchar. ad cap. si vir citatum. Hostiens. ibi, num. 2. Ioan. Andr. num. 4. Abbas, num. 5. Neuo, num. 7. Præpos. num. 5.

Ignorantia Iuris statuents hanc pœnam priuationis debiti exigendi, eximit ab ea coniugem qui facti minime ignarus, nempe consanguinitatis, contraxit affinitatem, aut spirituales cognationem. Probat in cognatione spirituali: Quia vbi lex aut Canon punit delictum nullo alio iure prohibetum, ignarus legis, aut Canonis sicut excusatur à culpa transgressionis, ita & à pœna: At baptizare, aut tenere proprium veriusque coniugis, aut alterius filium, vnde cognatio spiritualis oritur, solo iure humano inter-

interdictum est. In affinitate ostendo : Quia etiam ubi delictum est iure naturali veritum, ignorantia iuris humani indicentis poenam ab ea eximit. Deinde quia quamvis copula illa, ut fornicaria, sit iure naturali vetita, at quatenus cum sui coniugis consanguinea, ac proinde incestuosa solo iure positivo Ecclesiastico interdicta est, quod affinitatem inde oriri constituit, ac proinde, eo secluso, nulla alia culpa esset in eo accessu præter illam quæ reperitur in accessu ad aliam non consanguineam. At poena privationis debiti soli incestui, ex quo affinitas oritur, statuta est : Ergo qui per ignorantiam excusatur ab ea incestus circumstantia, excusabitur, & à poena ita in pignatione. Palud. in 4. dist. 2. qu. 1. art. 1. concl. 7. numer. 15. Supplem. Gabriel. lib. 1. art. 1. concl. 4. Rosel. verb. impedimentum, impedim. 6. num. 8. Sylvest. verb. Matrimonium 8. qu. 7. dicto 2. Navar. sum. cap. 16. num. 34. Mann. tom. 1. sum. cap. 243. numer. 10. Ita in affinitate Henriquez l. 1. de Confirm. cap. 3. & l. 2. de Baptis. cap. 18. fine, & lib. 11. de Matrimon. cap. 15. num. 11. Sanchez l. 9. d. 32. num. 49.

Existimo his harenis Doctoribus, eandem ignorantiam iuris hunc excusare coniugem, dubio proximo dixi, sufficere ad excusandum. Quia textus petunt, scienter id fieri, & cum penales sint, restringendi sunt, ut peccant tam facti, quam iuris scientiam : alterius enim ignorantia concurrente, non verè scienter illi Canoni contraveniuntur.

DVBIVM XLVI.

An votum castitatis ab altero, aut ab utroque coniuge ante matrimonium emissum, reddat illicitam debiti petitionem?

DE votis simplicibus agitur, & suppono, semel iam consummato matrimonio, teneri coniugem voto adstrictum debitum reddere. Quia voto non obstante verum transmutat corporis dominium in alterum coniugem, maior autem est obligatio matrimonij, per quam fit hæc actualis corporis traditio, quam voti simplicis, quod meram promissionem importat. Dixi consummato iam matrimonio, quia num prima redditio, qua id consummatur, sit peccatum? Inferius exponam. Quamvis autem coniux voti castitatis alterius consensu delinquat cum ipso contrahens matrimonium, adhuc potest ab eo debitum exigere, & teneatur alter sibi reddere. Quia verum ius, ac dominium alterius corpus acquisivit per sacilegum illud matrimonium, nec ipse vovit alteri vel voto consensit. Quæstio igitur circa debiti petitionem excitatur, num simplex castitatis votum, ante coniugium, emissum illicitam reddat debiti petitionem?

Non reddit, sed initio matrimonio penitus extinguuntur, ac proinde liber manet vovens, acsi nunquam vovisset. Quia duobus contrariis concurrentibus, minus fortè à fortiori excluditur. cap. de penit. dist. 1. votum autem adversa. Iacob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

tur matrimonio, eiusque obligatio minor est. Sic Antiquiores aliqui, teste D. Bonavent. dist. 30. artic. 2. quæstion. 2. & Gloss. Cap. final. 27. quæstion. 1. In alio simili nempe Religionis voto idem tenet Alenf. ad cap. 27. Levit. quæstion. 6. Alij verò docent, posse hunc coniugem eiusmodi castitatis voto adstrictum, ubi semel matrimonium consummauit, iam deinceps debitum potest, ac si nunquam vovisset. Quia semel matrimonio consummato, non potest iam promissam servare continentiam. Quamobrem dixi quæstionis initio, posse eum reddere, poterit ergo similiter perere. Quia utrumque æquè castitatis voto aduersatur. Sic Gerf. part. 2. in regul. moral. tractat. de matrimon. alphab. 25. litt. f. Angl. verb. Matrimonium, 3. impedim. 5. num. 3. Veracruz 1. part. spec. artic. 15. concl. 2. Marien. lib. 5. recopil. rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 15. Et censent non esse improbabilem sententiam hanc Sà, & Vega citandi.

Reddit omnino, unde peccat mortaliter quodlibet cumque debitum petit. Quia votum castitatis includit præcepti negativi obligationem; per illud enim vovens adstringitur ad abstinendum ab omni actu venereo : Ergo obligat semper, & pro semper : ac proinde licet, initio iam matrimonio, teneatur vovens reddere ratione vinculi fortioris, at non poterit petere, cum id liberum sibi sit, nec ad id lex matrimonij constingat. Ita D. Thom. in 4. dist. 38. qu. 1. artic. 3. quæstion. 2. ad 4. Bonavent. ibi, artic. 2. quæstion. 1. Albert. Mag. artic. 15. Scotus quæstion. 7. Richard. artic. 7. quæstion. 1. ad 2. Paludan. quæstion. 3. artic. 5. concl. 4. num. 36. Durand. dist. 15. quæstion. 11. numer. 12. & alij plures, quos refert, ac sequitur Sanchez lib. 9. d. 32. numer. 5.

Idem censo asserendum. Quia Cap. Quidam, de conuers. coniug. præscribitur, eum qui renitente vxore professus est, quamvis professio non tenuerit, teneri non exigere debitum, quod in eius potestate erat, & ideo quo ad hoc votum tenuisse. Addiderim, infidelem, qui post castitatis votum vxorem duceret, non posse debitum petere. Quia cum obligatio hæc voti sit de iure naturali, æquè fideles, ac infideles obligat.

DVBIVM XLVII.

An qui post Religionis votum matrimonium init, teneatur, à debito exigendo abstinere?

Teneatur quidem. Quia nemini debet sua culpa suffragari, nec suus patrocinari dolus. Teneatur plene. Cap. Ex tenore, de rescript. At patrocinaretur, si liberè posset petere, & reddere. Et quia cum de essentia Religionis sit castitas, eo ipso, quod voto se ad Religionem adstrinxit, obligatur se ad castitatem, ut vovens ieiunium, teneatur subinde ad vnicam comestionem, quæ de eius est natura. Id enim quod essentialiter sub obiecto voti clauditur, est materia voti, ad quæ proinde obligat. Sic Anton. Cucus l. 5. instit. maior. tit. 12. num. 18. Alexand. in suo Enchirid. p. 2. præc. 6. §. si post votum continentia.

O 3 Mm

155 *Non tenetur* Minimè tenetur. Quia vouens statum, non se obligat ad illius leges, donec illum re ipsa assumat: cum in suo voto minimè obligationem aliquam ad illius leges sigillatim seruandas exprimat. Vt vouens se Ordines Sacros assumpturum, non tenetur donec assumat, Officium Canonicum recitare, nec ad castitatem ex vi voti in illis emittendi: vnde si tunc fornicetur, simplex erit fornicatio. Ita Caiet. *sum. v. Matrimonium, c. ult.* Sotus in 4. dist. 38. qu. 2. a. 1. concl. 4. Abul. ad cap. 27. *Leuit. q. 6.* Petr. de Soto *lect. 14. de matr. Angl. 1. p. de matrim. q. 11. a. 3.* Ludou. Lopez. 2. Instr. cap. 56. circa 2. imped. Sà verb. *Debitum coniugale, vers. contrahens matrimonium.* Henriquez. Barthol. à Ledes. Petr. de Ledes. Viuald. & alij, quos refert, ac sequitur Sanch. lib. 9. d. 33. num. 15.

156 *Auctoritas sententia.* Ego quidem assero, eum, qui voto Religionis adstrictus, matrimonium prima vice petens consummat, siue reddens, mortaliter delinquere. Quia potest adhuc suum votum implere, Religionem ingrediens, ad idque se expresso voto altrinxit: & consummans constituit se in eo statu, vt nequeat implere. Semel autem consummato matrimonio, licitum ei est, petere, & reddere, vt aperte secunda sententia ratio probat. At defuncto coniuge altero, tenetur is, qui Religionem vouerat, illam inire. Quare improbo Abulenſis citati sententiam asserentis, extingui voti huius obligationem, consummato matrimonio, ac subinde, eo morte alterius soluto, posse vouentem ad alias transire nuptias. Mecum Sanchez *num. 16.*

DVBIUM XLVIII.

An qui votum emittit non ineundi matrimonium, eo inito, teneatur à debiti petitione abstinere?

157 *Tenetur quidem.* Tenetur plane. Quia vouens abſtinentiam à matrimonio ineundo, censetur conſequenter ab illius vsu, qui matrimonium consequitur, vouere. Sic Palud. in 4. dist. 38. q. 3. a. 5. n. 51. Suppl. Gabr. ibi, q. 1. art. 4. lit. Q. Palac. d. 1. Nauar. *sum. c. 16. n. 30.* Caiet. 10. 2. *Opus. 11. 11. de voto, qu. 1.* vbi ait, hoc votum voto castitatis æquiuale, negareque perinde, ac illud omnem vxoriorum concubitus.

158 *Non tenetur.* Non tenetur, sed ei licet postquam matrimonium consummauit, reddere, & petere, (dixi postquam matrimonium consummauit: nam dubio sequenti apertiam, nùm prima vice consummando delinquat.) Quia votum hoc tantum habet pro obiecto, non inire matrimonium, etſi obliget ad abſtinendum, ab actu matrimonij, non est per se, ac primariò, sed mediante, & supposita abſtinentia ab iplo matrimonio ineundo, quæ fuit primaria, ac immediata voti materia. Ergo quando iam primaria materia non est possibilis, quia initum est matrimonium, non obligabit ad secundariam, nempe ad abſtinentiam ab vsu coniugij. Ita D. Antonin. *part. 2. tit. 2. cap. 2. §. 1.* Barthol. à Ledes. *dub. 3. 2. de matrim.* Petr. de Ledes. q. 35. artic. 1. Ludouic. Lopez *part. 2. Instr. de ma-*

trimon. cap. 56. circa 2. imped. Sà verb. Debitum coniug. vers. Contrahens. Vega. *tom. 2. sum. cap. 129. casu 76.* Sanchez *lib. 9. d. 33. num. 22.* alios referens.

Idem opinor. Censetur enim vouere abſtinentiam ab actu secundario, ac conſequenti, sed subsistente primaria voti materia, videlicet abſtinentia à nuptiis: secus vbi iam hæc non est possibilis. At tenetur hic, obeunte altero coniuge, ab alijs nuptiis abſtinere. Quia votum non erat extinctum, sed suspensum durante matrimonij impedimento.

DVBIUM XLIX.

An qui post votum castitatis Religionis, assumendi Ordinis Sacri, vel abſtinendi à nuptijs ad illas transit, peccet prima vice consummando matrimonium?

Delinquit quidem, quare dum non adest implendi facultas, quia alter coniux non vult cedere suo iuri petendi, vt ambo in secundo castè viuunt: tenetur ingredi Religionem, quo votum obseruet. Quia antè consummationem potest votum illud castitatis impleri, & à coniugio à quo abſtinere promiserat recedere, Religionem ingrediendo, quam potestatem sibi admittit consummando: Ergo delinquit. Sic Alenf. 2. *part. q. 170. memb. 1. §. 1.* D. Thom. in 4. dist. 38. q. 1. a. 3. *questiunc. 2. ad 3.* Scot. ibi, q. vnic. *fine.* Richard. a. 7. q. 1. ad 2. Palud. q. 3. a. 5. *concl. 4.* Durand. dist. 15. q. 11. n. 12. Maior. dist. 17. *iqu. 2. art. 2. contra 2. concl.* Caiet. *sum. v. Matrimonium, cap. 1. & alij.*

Nec delinquit, nec tenetur ingredi Religionem, sed potest licetè matrimonium consummare, reddendo debitum. Quia quando quis obligatur ad alienam rem non obligatur adhibere omnia media possibilis simpliciter, sed ad ea, quæ sunt moraliter talia: & id maxime verum est, quando illa obligatio ex spontanea voluntate proficiscitur. Tum quia liberaliter oblata sunt benignè exigenda, *cap. Ex parte, de censib.* Tum etiam quia vilis est, eam obligationem sibi spontè imponens, velle se ad loca media ineundi Religionem est difficillimum & longe excedens id, quod vouens promiserat. Ita Sotus in 4. dist. 38. qu. 2. *art. 1. post 2. concl.* Ouand. ibi, q. vni. *propos. 6.* Veracruz *append. ad spec. part. 1. art. 1. §. Cordub. sum. q. 136. punct. 2.* Ludou. Lopez *part. 2. Instr. de matr. cap. 26.* Henric. l. 12. c. 2. n. 8. Vega. *ro. 2. sum. c. 129. casu 118. punct. 2.* Petrus de Ledes. *de matr. q. 55. art. 6. dub. 4.* Angel. *v. Matrimonium 3. imped. 5. nu. 2.* Sanch. l. 9. d. 34. num. 3.

Eiusdem sum mentis, quam sigillatim, claritatis gratia, confirmo, & expono. Qui voto castitatis adstrictus matrimonium inuit, non tenetur ingredi Religionem, vnde non peccat, dum reddendo matrimonium consummat. Quia nemo tenetur rem inferioris ordinis cum re Superioris onerosissima compensare: vt qui debet pecuniam, quam absque vitæ, aut fame detrimento restituere nequit, excusatur. At talis est Religio respectu continentie promissa.

missa. Qui apte voto assumendi Sacros ordines
astrictus, duxit uxorem, non tenetur Religio-
nem ingredi, ut votum oberuet: unde potest
illic reddendo, & petendo matrimonium con-
summare. Quia quamvis voto castitatis atri-
ctus delinquit consummando ad sui petiti-
onem, nam tenetur non petere: & similiter red-
dendo priori bimestri non quia adimit sibi po-
testatem implendi votum per ingressum Reli-
gionis, ad eum enim non tenetur: sed quia in-
tantum excusatur reddendo, in quantum ad id
tenetur lege matrimonij: & priori illo bime-
stri non tenetur. At astrictus voto assumendi
Ordines Sacros non peccat etiam consum-
mando ad sui petitionem, & priori illo bime-
stri. Quia votum non obligat ad castitatem, &
sic ubi servari iam nequit, ut contingit post ma-
trimonium ratum, ad nil obligat durante eo
impedimento. Similiter iudicandum est de eo
qui post votum abstinendi à nuptiis, ad illas
transierit. Non enim tenetur Religionem eli-
gere matrimonio nondum consummato, quo
votum impleat, ac proinde nullius culpæ reus
erit, matrimonium consummando siquidem
multo minus voto castitatis obligat. Itaque
non peccat prima vice consummans ad sui peti-
tionem, nec intra prius bimestre à matrimonio
inito. Quia hoc voto non interdicte debiti peti-
tionem, nec impleri iam illo modo potest, dum
alter coniux superstes est, nisi ingrediendo
Religionem ante consummationem, aut factio
diuortio: hoc non potest, & ad illud non te-
netur.

DUBIVM L.

An validum sit post initum matri-
monium, votum non exi-
gendi debitum?

163
Non est cali-
da.

Validum non est. Quia est in graue alte-
rius coniugis præiudicium, cui onerosum
erit, ut debito coniugij frui possit, semper pe-
tere, speciatim si non sit scēmina, quæ vouit, sed
vir. Sic D. Tho. in 4. dist. 32. q. 1. unic. art. 4. ad 3.
Supplem. Gabr. ibi, quæ. uni. art. 2. concl. 7. Tur-
rect. cap. se. dicat 33. quæ. 5. art. 1. numer. 1. ad 4.
Carthul. in 4. dist. 32. quæ. 1. quæ. 2. Armil. verb.
Debitum, numer. 19. Tabie. verb. Ad matrimonium,
1. quæ. 3. §. 4. Manu. sum. tom. 2. cap. 90. numer. 3.
& alij.

164
Validum est.

Validum est. Quia coniux, qui hoc votum
non petendi emittit, sibi soli præiudicat. Itā
Sylvest. verb. Votum 5. quæ. 2. Nauar. sum. cap.
12. numer. 60. Manu. tom. 1. sum. in 2. edit. cap. 243.
numer. 8. Vega tom. 2. sum. cap. 229. Ledel. 2. part.
4. quæ. 66. art. 4. Albert. Mag. Durand. Gregor.
Lop. Caieta. & alij, quos refert, ac sequitur
Sanch. lib. 9. d. 35. numer. 21.

165
Cum in opo-
nor.

Exilimo, validum esse votum, obligariquē
coniugem sub mortali, ut à debiti petitione ab-
stineat. Quia coniux non tenetur lege coniugij
petere, sed tantum reddere. Nec est aded onero-
sum cum aliquoties possit petere, ut alteri
morem gerat, & quoties in eo præsentit coi-
tus appetitum vel fornicationis periculum.
Quod si adhuc sit aliquale grauamen, tenetur

alter coniux id subire, cum vouens iure suo
utatur.

DUBIVM LI.

An votum castitatis post matri-
monium consummatum emis-
sum ab altero coniuge sine
alterius licentia
sit validum.

166
Invalidum est.

Validum non est. Quia est coniugi alteri
onerosum. Et quia votum rei partim liciti-
tæ: vel partim illicitæ: vel partim possibi-
lis, & partim impossibilis factum per modum
vnius ad nil obligat. At hic per modum
vnius cadunt, nec petere, nec reddere sub
castitatis votum, cum tanquam vnum, obie-
ctum respiciatur vtrumque à vouente com-
prehensum in castitate. Sic aliqui apud Palud.
in 4. dist. 32. quæ. 2. a. 1. n. 14. & ipse Palud. in 4.
dist. 38. quæ. 3. a. 5. n. 36. concl. 4. docet ad votum
non valere, nec debiti petitionem impedire.
Petr. de Soto lect. 16. de matrimo. §. ultimo ran-
dem. Faut. D. Tho. in 4. dist. 32. q. uni. a. 4. & Sa-
verb. Votum, vers. coniugem non posse, asserens
coniugem neutrum posse absque alterius li-
centia castitatem vouere.

167
Est validum.

Validum est, & obligat, ad non petendum.
Quia c. Quidam, de consens. coniu. quando vir re-
nente vxore professus est, decernitur profes-
sionem fuisse irritam, obligari autem vouen-
tem ad votum castitatis in ea professione emis-
sum, in quantum se potuit obligare nimirum
ad non exigendum debitum, ibi. Votum non te-
nuit, ulterius vero non poterit uxorem accipere
promisit enim, se non exigere debitum, quod in
eius potestate erat, & ideo quoad hoc votum
tenuit: non reddere autem, non erat in eius sed
in mulieris potestate. Itā D. Bonau. in 4. dist. 32.
numer. 3. Palud. ibi, quæ. 2. art. 1. numer. 14. Sotus lib.
7. de inst. g. 3. art. 1. Henric. lib. 111. cap. 15. numer. 82.
Sanchez lib. 9. d. 35. numer. 36. Nauar. sum. cap.
12. numer. 60. Angel. verb. Matrimonium 4.
numer. 6. Sylvest. verb. Votum 4. quæ. 2. d. 4.

168
Hanc elige
sententiam.

Hanc eligo sententiam. Quia vouens casti-
tatem post matrimonium, licet absolutam ca-
stitatem intendat, at non vult omnes eiu-
actus per modum vnius: atque ita licet quidam
actus, ut non reddere, sit malus, non desinet
obligare votum quoad alios actus bonos.
Quod autem non intendat vouere per modum
vnius ostendo: Quia vouens, verbi gratia, nun-
quam se peccaturum, respicit omnia peccata
sub vna ratione peccati generica, nec ea obli-
gatio potest commode diuidi, ac separari: non
enim dabitur maior ratio, cur votum id obli-
get ad abstinendum à quibuldam peccatis,
quam ab aliis. At castitatis votum non respi-
cit abstinere à petitione, & redditione, & à
alio matrimonio ineundo, & à fornicatione
tanquam indiuidua sub vna specie, aut species
sub vno genere contenta; sed tanquam actus
diuersos castitatis: & obligatio hæc est com-
modè separabilis, ac diuisibilis: si enim om-
nes actus sint possibiles, obligat ad omnes, si
alterum

item aliqui non sint ratione status possibiles, obligat ad ceteros, & tunc dabitur sufficiens ratio diuisionis: unde materia erit diuidua, nec promissa per modum vnius: ac subinde pars inutilis vtilem minime vitabit.

DVBIUM LI.

An licitum sit sine coniugis licentia votum abstinendi à petitione debiti, cum animo tamen reddendi, prout lex matrimonij obligat?

Licitum est. Quia minime alteri præiudicat coniugi, abique cuius licentia emittitur: vouetur enim res libera, & ad quam lex matrimonij minimè attingit. Sic Bonau. in 4. dist. 32. art. 1. qu. 1. num. 8. Richar. ibi, art. 2. q. 1. Mayron. dist. 38. quæst. unic. part. 1. concl. 2. D. Antonin. 3. part. titul. 1. cap. 19. §. 3. Aftenf. sum. part. 2. lib. 8. titul. 10. art. 2. quæst. 3. Nauar. sum. capit. 12. numer. 50. Ludouic. Lopez part. 1. Instr. cap. 46. Manu. tom. 1. sum. cap. 246. num. 8. Vega tom. 2. sum. cap. 129. casu 93.

Est illicitum. Quia est onerosum alteri coniugi, maxime si sit vir, qui id votum emisit. Et quia exponitur incontinentiæ periculo: cum enim coniuges eodem accubent in lecto, posset virgente concupiscentia facile votum violari. Ita Durand. in 4. dist. 32. quæst. 1. a. 1. numer. 5. Palud. ibi, quæst. 2. art. 1. num. 14. Victor. sum. de matrimon. numer. 280. Henriquez libr. 11. cap. 15. numer. 80. Petr. de Ledef. quæstion. 64. art. 4. dub. 1. concl. 3. Barthol. à Ledef. diffie. 71. & alij.

Ego quidem existimo, si votum secundum se consideretur, licite emitti, vt primam sententia docet. Si vero consideretur attentis circumstantiis periculi vouentis, & coniugis alterius oneris, esse illicitum, vt posterior sententia intendit. At putarim non excedere culpam cuiusdam indiscretionis venialem huiusmodi voti emissionem. Idem Durand. & Palud. hoc votum indiscretum appellant.

DVBIUM LIII.

An coniux, ex cuius licentia alter solus vouit castitatem, possit debitum exigere: & subinde alter teneatur reddere?

Non potest qui dedit licentiam, petere debitum nec qui vouit tenetur reddere. Quia cum dedit alteri vouendi facultatem videtur iuri petendi cessisse. Et quia alias præfata licentia esset inutilis, nam vt coniux vouens nequeat exigere, nulla desideratur licentia, sed vt non teneatur reddere. Sic Palud. in 4. dist. 32. quæstion. 1. art. 2. concl. 4. numer. 9. Adrian. q. 14. de matrimon. vers. Tercio contingit. Abul. Tur-

recr. Alexand. & alij apud Sancium citandum.

Potest, qui licentiam dedit, debitum exigere, ne ad id votum (nisi aliud specificetur) officit iuri concedentis facultatem: sed ea intelligenda est, vt vouens coniux se ex parte sua ad continentiam obliget abique concedentis præiudicio, ita vt petere nequeat at reddere teneatur. Quia ea licentia accipienda est, vt quam minimum possit, noceat concedenti: eius enim tacita intentio, dum de contraria minime constat, ea esse videtur. Ita D. Antonin. part. 4. tit. 1. cap. 22. §. 3. Sa verb. Debitum coniug. iuri. Nauar. sum. cap. 12. numer. 59. & cap. 16. n. 31. Sanchez l. 9. dist. 36. numer. 5. Vega tom. 2. sum. cap. 129. casu 77. Manu. tom. 1. sum. cap. 243. numer. 14. Ludou. Lop. pa. 1. Instr. c. 84. & c. 46. Vgol. de matr. c. 10. n. 2. & alij.

Cum his sentio, quia coniux huiusmodi licentiam impendens, minime suo iuri cessisse putandus, est nisi id cum licentiam dedit expresse cautum fuisset. Ea autem facultas non est inutiliter concessa, obligauit enim se vouens, ad debitum non exigendum.

DVBIUM LIV.

An cum alter coniux concedit alteri expressam licentiam vouendi omnimodam castitatem: fas sit coniugi huiusmodi licentiam concedenti debitum petere: & cique petenti possit alter reddere?

Fas non est petere vni, & alteri fas non est reddere, nisi coactè ille licentiam concesserit, vel fuerit adeo ignarus, vt putaret ei adhuc esse reddendum. Quia cum volens vnum, censetur velle omne id, per quod ad illud petenitur, coniux, qui nec coactus, nec iuris ignarus, sed sui præiudicii conscientiam facultatem concessit, videtur ipse quoque tacite vouere continentiam, vt nec petere possit, nec ipsi petenti sit reddendum. Sic Philare. de offic. Sacerd. to. 1. p. 2. l. 3. c. 4. Fauet D. Bonauent. in 4. dist. 32. in expol. lit. n. 4.

Fas est petere, & fas erit alteri coniugi reddere. Audi precor. vir dās illam licentiam potest licentiam potest irritare valide id votum abique causa licet mortaliter delinquit: & cum causa sine vilo piaculo: & similiter vxor potest quoad obligationem non reddendi irritare cum peccato mortali absque causa quando semel licentiam concesserat: & sine peccato existente iusta causa. Porro tacita est irritatio quoad coniux conscientis voti de licentia à se emissi peti debitum: & si immemor sit, admonetur ab altero: & admonitus adhuc instat: est, (in quam) irritatio non absoluta, sed quoad illum actum: & in irritatione culpa adest. At si semel irritato voto, non est peccatum, petere; quia iam omnino extincta est voti obligatio. Hoc ergo supposito, si coniux siue vir, siue femina prius irritet votum illud de licentia sua emissum quoad non reddendum, siue peccarit, quia absque causa siue non peccarit irritando, minime delinquit

vnus petendo debitum, & alter reddere tenetur. Quia premiffa irratione, non manet votum obligatio, quod licitum vltim impediatur, si vero non prius irritetur, at memor voti de licentia sua emiffi, aut de illo admonitus ab altero, adhuc petat debitum; cenfebatur irritatio voti pro illa vice, & ita peccabit petes quatenus sine iusta causa irritaret alter reddere tenebitur, quia cessauit voti obligatio. Ita Sanchez lib. 9. d. 36. num. 6.

Doctiffimo hareo Præceptor, adiciens datur, non noller coniux irritare, vel retenta opinione, quod id non possit efficere peccabit coniux, qui contra præfatam licentiam peti debet, & quidem lethaliter. Quia aduersatur voto de licentia sua facto: at alter reddere tenebitur. Quoniam dans illam licentiam, cum nullus interuenerit pactum, quale reperitur in voto communi consensu emiffio, solum censetur concedere, vt alter se dedicit ad absolutam continentiam seruandam, & ipse tenetur religionis vinculo, nempe voti de licentia sua emiffi non contravenire: at non abdicat, à se iustitiam ius in corpus coniugis: quare si petat, erit sacrilegus contra votum, at alter reddere tenebitur tanquam rem suam poscenti.

DVBIVM LV.

An coniugi, qui de alterius licentia continentiam vouit, alter possit & teneatur reddere?

Non solum non tenetur, sed mortaliter delinquit, si reddat. Quia cōiux non vouens ideo potest & tenetur reddere voto astricto, quod absque eius permissione vouit: quæ ratio cessat, quando consensus adfuit. Et quia vouens habita alterius coniugis copia, amittit ius petendi, sicut vterque vouens communi consensu amittit: Ergo sicut in hoc euentu peccat mortaliter coniux reddens, ita in illo coniux dans peccabit reddendo illi, qui vouit. Sic Ledes. 2. part. 4. qu. 55. art. 1. Manu. tom. 2. sum. cap. 90. numer. 5. Vega tom. 2. sum. cap. 129. casu 77. Ludou. Lop. part. 1. Instr. cap. 84. & c. 46. Nauar. sum. cap. 12. num. 46. & cap. 16. nu. 31. Syluest. v. Votum 5. qu. 2. D. Antonin. p. 3. tit. 1. c. 22. §. 3.

Non solum non peccat dum reddit, sed tenetur. Quia votum non priuat vouentem iure iustitiæ quod habet vt alter coniux sibi reddat, quia ratione tenetur, qui non vouit, reddere debitum coniugi voto astricto. Nec licentia concessa per alterum coniugem cum hoc iure priuata enim nō derogat iuri petendi, & reddendi, quod habet cōiux, qui nō vouit, (vt superius expressi). Nec inducit pactū aliquod iustitiæ per quod voues abdicat à se iustitiæ ius, sed tantum operatur, vt coniux vouens ex virtute Religionis obligetur Deo ad non petendum: Ergo alter reddere tenetur. Ita Palud. in 4. dist. 32. quæst. 2. art. 2. Veracr. part. 1. spec. n. 15. Sanchez lib. 9. d. 36. num. 11. Henriquez lib. 1. cap. 15. num. 8. Barth. à Ledes. dub. 20. de marr. concl. 1. & alij.

Hanc sententiam veriorē existimo, imo

crediderim, quamuis licentiam concesserit coniux qui non vouit, ad omnimodam cedens castitatem vouendam cedens omni iuri iustitiæ, quod ad petendum habebat: adhuc teneri, alteri contra votum petenti reddere. Quia alter cum nullum inierit pactum, nec iuri iustitiæ ad petendum cesserit, sed tantum se vinculo Religionis voti Deo obligarit, si contra votum petat debitum, iniquè quidem, peti, quod suum est, ac proinde est illi reddendum. Sotus enim qui non vouit, nullo inito pacto ex parte vouentis, iustum petendi à se abdicauit. Quod si qui vouit iustitiæ ius renunciarit, & ab altero renunciatio acceptetur, non poterit illi vouenti reddi debitum, nisi iterum concedat illi alter coniux ius ad petendum.

DVBIVM LVI.

An vir possit irritare votum castitatis, constante matrimonio, emiffum, & proinde implendum ab vxore?

Non potest. Quia vir non habet dominium in vxorem in ordine ad actum conjugalem circa debiti petitionem, sed solum circa redditionem: in ordine enim ad petitionem sunt omnino pares. Cap. Gaudemus, de diuortio. Ergo nullatenus poterit votum vxoris circa eum actum emiffum irritare. Sic Valenz. 2. 2. d. 6. q. 6. de voto, pun. 6. Palud. in 4. dist. 38. qu. 4. d. 2. conclus. 5. n. 23. Caiet. sum. v. Votum, c. de condit. ex parte vouentis. Nauar. sum. cap. 12. num. 64. Syluest. verb. Votum 4. quæst. 2. dicto 4. & alij.

Potest quidem. Quia quamuis vir, & vxor sint pares, quoad libertatem non petendi, & reddendi obligationem, & ita materia illa non sit viro subiecta: at quoad illam nouam obligationem, quæ accidentaria est, vxor subditur viro tanquam capiti, cuius est, voluntatem ipsius dirigere, ne imprudenter voueat. Ita Sotus in 4. dist. 32. qu. 1. d. 3. post 1. concl. & l. 7. de iust. q. 3. ai. Arag. 2. 2. q. 88. a. 8. Anton. Gomez de Bulla Cruci. Claus. 10. n. 67. Vega tom. 2. sum. 129. casu 22. & 93. Sanchez lib. 9. d. 39. nu. 11.

Non solum puto hanc sententiam probabiliorem esse, sed addo, idem dicendum, licet votum sit continentia absolute: potest enim vir id omnino irritare. Quia illa noua obligatio, quæ vxor absque viri consensu se astrinxit, viro subditur. Vnde ea irratione facta vxor adulterans, sacrilegium non perpetrat: nec soluto matrimonio, tenetur, ab alijs abstinere.

ad quæ votum obligabat. Quia irratione extinctum est omnino, nec reuiuiscit. Vt latè in materia de Voto disputabo.

DVBIVM

DVBIVM LVII.

*An maritus possit irritare votum castitatis de
sua licentia ab uxore factum: valide qui-
dem absque iusta causa: & lici-
te interveniente causa
iusta?*

184
Non potest.

Non potest. Quia si vir faciens uxori copiam
votum continentiam, simul voueat, ne-
quit illius votum irritare. Ergo etiam si ipse non
voueat: ipsum enim vouere, aut non vouere
parum videtur conferre ad irritandi potestatem,
Sic D. Tho. in 4. dist. 32. in expol. lit. D. Bonavent.
ibi. nu. 4. Albert. Magn. a. 6. Richard. a. 2. q. 2. ad
1. Palud. q. 2. a. 2. nu. 17. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 22.
§. 3. Rosel. v. votum 3. n. 2. Pilana ibi. §. 3. Sylvest.
v. votum §. 9. 2. Nauar. sum. c. 12. n. 61. Manu. 10. 2.
sum. c. 90. n. 5.

185
Potest plane.

Potest plane. Quia licet vir non sit Domi-
nus materiae illius promissae, sed in illa sit aequa-
lis vxori: at tanquam caput est dominus actus il-
lius liberi, quo vxor subiectionis tempore se se
voto illo obligauit: & quauis ex consensu viri sit
Deo consecratus, ut vir irritas sine causa, morta-
liter delinquat: non tamen ut irritatio sit nulla. Nam
illa licentia data, vir non amisit illius actus li-
beri dominium, sicut nec ubi est dominus ma-
teriae promissae, ab illius dominio cadit, quamuis
suo consensu Deo per votum consecratur. Ita
Sotus lib. 7. de iust. quae. 3. art. 1. & in 4. dist. 32.
q. 1. a. 3. post 1. concl. Palac. ibi. d. 2. Stunica de voto
qu. 3. numer. 62. Barth. à Ledel. dub. 71. de matr.
Aragon. 2. quae. 88. art. 8. Vega tom. 2. sum.
capit. 129. casu 22. Sanchez libr. 9. dub. 40.
num. 17.

186
Ibi hoc pro-
babilius.

Hoc mihi probabilius. Quia fragile video
existere primae sententiae fundamentum. Ne-
ganda enim est consequentia; nam quando
uterque vouet communi consensu, adest pactum
conuenientiae virtute inter coniuges, ut uter-
que iuri petendi renunciet, reddendi, ac irritan-
di. Quod minime adest, altero solo de alterius
consensu vouente. Idem credo dicendum quam-
uis maritus fecisset vxori copiam vouendi om-
nimodam castitatem, contra Philia. de offic. Sa-
cerd. to. i. p. 2. l. 3. c. 4. asserentem oppositum, eo
quod tunc maritus ipse videatur pariter casti-
tatem vouere: quod fundamentum supra iam
reprobauimus.

DVBIVM LVIII.

*An utroque coniuge mutuo consensu castita-
tem vouente, integrum sit viro, vo-
tum castitatis uxoris ir-
ritare?*

187
Integrum est.

Integrum est. Quia quando uterque com-
muni vouet consensu, nullum inicit pactum
de non reuocando, sed de sola castitate seruan-
da, sicut quando alter solus continentiam vo-
uet. Et quia si est contractus, cur non mutuo
consensu possit reuocari: cum omnis res per
eandem causas dissoluatur, per quas nascitur. c.
1. de reg. iur. Sic Palac. in 4. dist. 32. d. 2. & qui

dam alij teste Aragon. citando.
Nullatenus est integrum hoc marito. Quia
dum uterque coniux mutuo consensu conti-
nentiam vouet, cum mutuo pacto edicto, ce-
dat iuri suo quoad quemcumque actum con-
iugalem, idque Deo offerat, vitam coelibem eli-
gens, videtur omnino renunciare iuri reuo-
candi, ut vel sic finis ille vitae continentis obti-
neatur. Et quamuis contractus ille, ut talis, pos-
set rescindi, obstat tamen voti vinculum in eo
inclusum. Ita Sotus l. 7. de iust. q. 3. art. 1. & in 4.
dist. 32. q. 1. a. 3. post 1. concl. Stuni. de voto qu. 3.
num. 64. Arag. 2. 2. q. 88. art. 8. dub. ultim. Barth.
à Ledel. dub. 71. de matrimon. Manu. tom. 1. sum.
cap. 43. num. 14. Ludou. Lop. part. 1. Instr. capit.
46. Vega tom. 2. sum. 122. casu 68. Sanchez libr. 9.
d. 40. num. 10.

Hanc tenendam iudico sententiam quam
ex D. August. Epist. 199. ad Ecditiam, (& refer-
tur c. Quod Deo 43. q. 5. Ibi: Quod Deo pari co-
sensu voueratis perseueranter usque, in fine reddere
debeatis: a quo proposito si ille (vir scilicet) lapsus
est, tu (alij instanti) me perseuera. Hinc fit virum
emisso hoc voto accedentem ad uxorem, inui-
tam, non solum delinquere aduersus voti reli-
gionem, sed etiam contra iustitiam, frangendo
pactum cum ea initum.

DVBIVM LIX.

*An vxor possit irritare votum castitatis an-
mutuo cohabitationis à viro ab-
que eius licentia emis-
sum?*

Minime potest. Quia vxor non habet do-
minium voluntatis viri, imo ipsi tanquam
capiti subest. Nec etiam materiae promissae,
quoniam hoc maxime verum habere: quoad
actus matrimonij: ad quoad hos coniuges sunt
pares. c. Gaudemus, de diuortio. Sic Sotus l. 7. de
iust. qu. 3. a. 1. Pet. de Ledel. de matr. q. 64. a. 4.
dub. 2. concl. 2. & quidem alij Neoterici docti,
teste P. Sanchez citando.

Potest vxor omnia, & sola viri vota irritare,
quae sine sua licentia emissa ipsi praedictant,
quoad moderatam debitionem, vel cohabitatio-
nem mutuum. Quia vxor habet dominium, &
potestatem corporis viri per contractum matri-
monij acquisitam quoad debitum sibi modera-
te reddendum, & cohabitandum, 1. Cor. 7. Ergo
vota huic dominio praedictantia poterit irrita-
re. Ita Nauar. sum. cap. 12. num. 64. Tolet. libr. 4.
sum. c. 18. Arag. 2. 2. q. 88. art. 8. Stuni. de voto
qu. 3. num. 60. Graf p. 1. decret. l. 2. cap. 29. num. 8.
Ludou. Lop. p. 1. Instr. c. 47. §. ultim. Caned. sum.
de Sac. iur. de matr. c. 8. n. 74. Valent. 2. 2. dub. 6. q.
6. de voto punct. 6. Caiet. Abbas Angel. & alij
quos refert, & sequitur Sanchez libr. 9. dub. 42.
num. 2.

Eiusdem mentis sum. Quia quamuis ad actus
matrimonij sint aequales maritus, & vxor, ea
ratione, quod aequae neuter adstringitur, ad pe-
tendum, & uterque petenti reddere tenetur: at
sibi ipsi sunt subditi, in quantum neuter habet
sui corporis potestatem, ac dominium, sed per
matrimonium in alterum transiit: Ergo hu-
iusce domini ratione poterit vxor ea vota ir-
ritare, quae illi potestati officere videantur. Ad-
diderim

diderim ea vota viri irritata ab vxore, non reuincere, sed manere perfecte irritata, & extinda. Infero non posse virum absque vxoris consensu, eas preces, ieiunia, vigiliae promittere, quæ adeo debilitent vires, vt ineptus reddendo moderate reddatur.

DVBIVM LX.

An sit lethale coniugibus, morose delectari seculo pollutionis periculo, in copula cogitata tanquam presenti, dum absentes sunt, aut eo tempore, vel loco ubi copulam exercere non possunt?

Lethalis culpa est. Quia delectatio venerea non intenta ob bonum proles, nec in ipsum relata, omnibus sub lethali culpa interdicitur. Et quia huiusmodi delectatio est quasi incepta seminis effusio, ad illamque tendit, cum ipsa comitetur membrorum generationi inferuentium commotio. Sic Syluest. verb. *Delectatio, quæ* 2. Nauar. cap. si cui, de penit. dub. 1. num. 6. & sum. capit. 16. numer. 10. Cordu. libr. 1. qq. quæ. 28. dub. 12. Manu. 10. 1. sum. cap. 2. 12. numer. ultim. Sa verb. *Luxuria, vers. Delectatio de peccato.* Vega 10. 1. sum. c. 8. 1. casu 2. & alij.

Non est lethalis culpa, sed venialis solummodo. Quia sicut matrimonium efficit, ne tactus extra copulam, & ad illam non relati sint culpa lethalis, sed venialis solum, (vti infra dicemus) defectu legitimi finis: ita idem efficit circa delectationem sensitivam copulæ cogitatur vt præsentis: quia eadem est ratio. Et quia D. Chrysost. hom. 17. in Mat. circa ver. *Qui videt mulierem*, admittit, licitum esse delectari aspectu vxoris præsentis, etiam absque animo copulæ gerendæ. Ità D. Tho. qu. 15. de malo, art. 2. ad 17. Palud. in 4. dist. 9. question. 3. art. 1. numer. 7. Caiet. sum. verb. *Delectatio morosa*, §. *Secundum*, an delectatio. & 1. 2. question. 74. art. 8. circa solut. ad 4. D. Antonin. part. 2. titul. 5. cap. 1. §. 6. Rosel. Nieua, Gerf. Armil. Tabie. Viguer. Medi. Zumel, & alij, quos refert, & sequitur Sanchez dub. 44. num. 3. Vazq. 1. 2. dub. 113. num. 2. & 3.

Longe veriore hanc partem existimo. Quia consensus in delectationem nequit esse grauior culpa, quam consensus in actum, de quo capitur, teste D. August. lib. 12. de Trin. cap. 12. tom. 3. & constat: nam talis est delectatio, quale obiectum, vt docet Aristot. 1. 10. Ethic. capit. 4. & 5. sed copula de qua est ea delectatio, & licita inter coniuges: Ergo ex hoc capite non est culpabilis delectatio. Est tamen culpa venialis, consensus in eam delectationem. Quia caret debito fine, ad quem actus coniugalis à natura ipsa dirigitur.

DVBIVM LXI.

An tactus inter coniuges ab sola voluptate in ipsis capiendam, absque animo perueniendi ad copulam, sint lethale peccatum?

Sunt mortale. Quia omnis actus venereus non relatus ad copulam, mortalis est. Sic D. Antonin. 3. part. i. c. 10. §. 6. Syluest. v. *Debitum*, q. 9. n. 7. Margar. confel. præc. 6. c. 7. Humada sup. l. 1. tit. 1. p. 1. Glos. 12. n. i. & Syluest. id tribuit Paludano.

Non sunt mortale, sed veniale solummodo. Quia voluptas illa venerea non queritur extra matrimonium, sed in actu suapte natura ordinato ad matrimonij actum. Quare sicut matrimonium excusat actum copulæ inter coniuges à copula lethali, licet fiat solius voluptatis capiendæ gratia: ita similiter excusabit tactus illos, & sola manebit venialis culpa ob indebitum finem. Ità Angel. verb. *Debitum*, num. 29. Armil. num. 8. Caiet. 2. 2. qu. 154. art. 4. & in sum. verb. *Impudicitia*, & verb. *Matrimonium*, cap. ultim. Abul. ad cap. 5. Mar. qu. 197. Barth. à Ledel. de matrim. dub. 18. Valq. 1. 2. qu. 74. art. 8. dub. 113. numer. 3. & 4. Manu. tom. 1. sum. capit. 249. num. 9. Sanchez lib. 9. d. 44. n. 11. Nieua sum. tit. 87. & 90.

Idem opinor, adiciens, non aliter dicendum esse de aspectibus, verbisque turpibus inter coniuges absque pollutionis periculo. Nunquā enim sunt peccata lethalia, sed venialia, si ad voluptatem, licita autem si ad prouocandum se se ad copulam referantur. Quia eadem est ratio, & matrimonium omnes hæc delitias à mortali excusat.

DVBIVM LXII.

An quando coniux se ipsum singulariter tangit, absque pollutionis periculo, ad capiendam voluptatem, delinquat mortaliter?

Delinquit mortaliter. Quia naturam tactibus prouocare, nec est actus coniugalis, cum minime cum coniuge fiat, nec ad coniugij finem referatur, vt suppono; non enim fit, quo coniux ad copulam se præparet. Quare nullo modo potest ad coniugium referri, vt à mortali excusetur. Sic Armil. verb. *Impudicitia*, num. 3. Valq. 1. 2. quæst. 74. art. 8. dub. 113. numer. 4. Citari assolent pro hac sententia D. Antonin. Syluest. & Margar. Confel. sed eorum perlegens placita, adueriti, non loqui expresse de tactu, quo se ipsum coniux tangit, sed de omnibus tactibus inter coniuges, quos generaliter mortales reputant, quocies ad copulam non ordinantur.

Non delinquit mortaliter, sed venialiter solum. Quia cum tactus ille suapte natura sit indifferens ad copulam coniugalem, vel ad illicitam

DBA
M
III. IV
IV

citam: possitque ad vnam, vel ad alteram referri nec ex intentione tangentis se à sua natura & ab hoc ordine distrahat, ut ad copulam illicitam ordinetur: non est cur de culpa lethali sit damnandus. Sicut nec morosa delectatio copulae cum coniuge absente tribuitur culpæ mortali eo quod referri potest suapte natura ad coniugalem copulam, licet actu non dirigatur. Ità Sanchez lib. 9. dub. 44. num. 16. Favent Palud. in 4. dist. 31. q. 3. a. 2. n. 17. & Ludou. Lopp. 1. Instrum. cap. 87. dum asserunt, esse mortalem huiusmodi tactum, quando adest pollutionis periculum: vnde extra hunc casum non videntur de lethali damnare.

201
Hic hæret
sententia.

Huius sententiæ adhaereo. Quia dici absolute non posse credo, eum tactum non esse actum coniugalem, quia non habetur cum coniuge. Nam ut actus coniugalis sit, non desideratur, eum cum coniuge fieri: sed satis est, ut ad coniugium præsens suapte natura referri possit, nec ab hac natura ex intentione illo utentis debet.

DVBIVM LXIII.

An liceant coniugales delectationes morose, & tactus, quando ob aliquod impedimentum eis non licet actum coniugalem exercere?

202
Minime licet.

Minime licent. Quia talis est delectatio, quale obiectum: sed tunc accessus ad coniugem est lethalis: Ergo lethaliter delinquent huiusmodi delectationibus, ac tactibus dantes operam. Sic Abol. ad cap. 5. Mat. question. 197.

203
Licet quidem.

Licet coniugibus delectatio partis sensitivæ de coitu cogitato capta etiam si illis nec petere nec reddere liceat, quia mutuo consensu votum castitatis emisere. Liciti etiam sunt eis tactus dummodo non sint verendorum, aut partium illis vicinarum. Quia cum permaneat matrimonium, & copula sit solum illicita ob extrinsecam voti circumstantiam: non ideo illicita erunt delectatio, & tactus. Et quia ob id delectari licet in carniū esu in Quadragesima, cum nunquam liceat in re ab intrinseco mala; quia ab illo, ut potest qui ratione solius extrinsecæ prohibitionis Ecclesiæ est illicitus, potest præscindi malitia. At usus illius matrimonij non est ab intrinseco prohibitus, sed ratione extrinsecæ voti circumstantiæ: Ergo licebit in illo delectari. Ità Docti Neoterici, quos pressio nomine memorat P. Sanchez lib. 9. dub. 44. numer. 20.

204
Auctori
dictum.

Ego autem vnam, & alteram sententiam ex parte admitto, & ex parte reiicio. Quoties copula interdicitur coniugibus ob circumstantiam extrinsecam, quæ per se neutrum coniugem ab usu matrimonij arcet: licita est talis delectatio appetitus sensitivi de copula cogitata ut præsentis: liciti sunt etiam tactus eo pacto, quo liciti essent eo secluso impedimento: ut si illicita sit copula propter notabile salutis abortivæ periculum, &c. Quia tunc suapte na-

tura est licitus usus matrimonij & ab extrinseco prohibetur. Idem assero, quando concubitus est interdictus ratione alicuius præcepti Ecclesiæ: ut si coniux contraxit affinitatem, cognitionemve cum altero coniuge, ratione cuius à debiti petitione arcetur. Quia adhuc impedimentum est extrinsecum. At quoties coniugi interdicitur debiti petitio, eo quod dubius sit de valore matrimonij mortale est partis sensitivæ de copula cogitata delectatio. Quia matrimonium eam delectationem cohonestans est dubium, ac proinde dubia etiam erit illius delectationis honestas. Denique multo probabilius reor, contra sententiam secundam, quando ratione voti non licet coniugi petere, nec reddere nullatenus esse licitam delectationem partis sensitivæ, aut tactus, sed culpam esse lethalem adversus votum. Quia vocans absolute castitatem, tenetur in quantum potest abstinere ab omnibus illis, quæ castitati adversantur: solum ad quod lex iustitiæ matrimonij obligat, nempe reddere debitum, quando solus ipse vocat, sed servata matrimonij lege, potest abstinere ab illa delectatione & à tactibus, dum non periculis. Ergo tenetur. Denique si alter, vel uterque coniux vocasset, solummodo, se non petiturum debitum, omnia hæc illis licent, Quia non adversantur illi voto, quod solum interdicit debiti petitionem: & ex alia parte sunt suapte natura illis ratione matrimonij licita.

DVBIVM LXIV.

An tactus, delectationes morose, aspectus, verba turpia inter coniugatos sint, licita ratione periculi pollutionis in alterutro coniuge præiis?

Licita non sunt, tactus speciatim. Quia licet coniuges dent operam rei licitæ, at tactus illi sunt causa per se pollutionis, & notabiliter ad illam habendam influens. Sic Palud. in 4. dist. 31. art. 2. numer. 17. D. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 20. Angel. verb. Debitum, numer. 26. Sylvest. ibi, quæst. 7. Armil. numer. 8. Caiet. verb. Matrimonium, cap. ult. §. ultim. Rosel. verb. Debitum, numer. 12. Henriquez lib. 11. cap. 16. nu. 6. Manu. 10. §. sum. c. 21. num. 1. Sæ verb. Luxuria, §. Oculi, & alij.

Licita sunt, etiam tactus in reddente. Quia dat operam rei licitæ, ad quam ex iure alterius obligatur. Et quia culpa vacant ij tactus exerciti cum periculo pollutionis ubi adest causa vrgens, ut suppono extrat. de Luxuria ad 6. præ. At satis vrgens causa est, reddendi tactus ab altero coniuge exactos. Id tamen temperari, nisi tactus tales sint, & ita ad pollutiones tendant, ut sint velut inchoata pollutio. Imo in coniuge petente non semper sunt mortales tactus hi cum pollutionis periculo in se, vel in altero coniuge, quando nec ea est intentio, nec consensus periculum, (sed erunt mortales, quando absque causa vrgenti exercentur.) Quia

Sectio II. Dubia, De Diuortio. 169

Quia licet hi tactus sint causa per se pollutionis, at excusat tali causa operam tantem virginis causa. Ita Nauar. *sum. c. 16. n. 42. Sanch. l. 9. d. 45. a. 11. §. 4.*

Eiusdem mentis sum. Ut autem doctrinam planiorem reddam, hanc statuo resolutiones. Tactus impudici in coniuge petente cum pollutionis in se, vel in altero coniuge periculo, nisi in eo loco sint, ubi adueniēte periculo, possint facile copula uti, ut pollutionem vitent, semper culpa est lethalis. Quia hi tactus necessarii non sunt inter illos, ad mutuū amor in ducendū, sed solū quo se ad copulā statim habēda preparant: & alio ex capite notabiliter pollutionē excitant. Amplexus, oscula, & alij tactus soliti inter coniuges exerceri, ad indicandum, ac fōndum mutuū amorem turpitudine carentes, minime dammandi sunt de culpa lethali ob periculum pollutionis prauisā: quando non nimia voluptas adest, nec incitādō pollutionem, sed tanquam indicia amoris exhibendo, exercentur, represso tamen excessu libidinis insurgentis. Et in hoc casu tempero primam sententiam generatim damnantem huiusmodi tactus. Quia causa vrgēs adest hocceatūs exercendi, ut mutuus amor inter coniuges indicetur ac fōneatur. Tactus, quo coniux semet ipsum attingit cum pollutionis periculo, culpa lethalis est. Quia ad eam valde influit, nec causa vrgēs illum exercendi adest. Delectatio morosa cōiugis in copulā coniugalis cogitatione, quam secluso pollutionis periculo superius dixi non esse lethalem, eo periculo prauisā, culpa lethalis efficitur. Quia est res ad venerem pertinens, valdeque ad pollutionem incitans, & causa vrgēs prorsus desideratur. Aspectus, ac verba turpia cum delectatione venerea sufficienti ad culpam lethalem inter solutos quamvis inter coniugatos, secluso pollutionis periculo, ab ea excusantur, (de quo supra) minime ab ea excusantur, eo periculo existēte. Quia valde iniūat ad pollutionem habendam, & iusta causa deficit. Denique non iudico, esse mortale in coniugatis, per tactus, aspectus, ac verba turpia, delectationemque veneream ex copula cogitata consergentem dare causam commotioni membrorum, quae generationi deferunt, & in distillationes prauisās incurrere: quamvis inter solutos teneo esse id esse lethale. Quia hoc non est grane damnum generationis in tali casu: & aliunde ex spirituum commotiones in eis vacāt culpa lethali, ut bene Sanch. *l. 9. d. 45. num. 3. &*

DVBIVM LXV.

An sponsi de futuro licita sint oscula, amplexus, alijque tactus, cum non adsit pollutionis, nec consensus in copulam, periculum?

¹⁰⁸ Licita haec non sunt. Quia ideo soluti non licent, nam eis interdicta est copula: haec autem similiter est sponsis de futuro interdicta. Et quia sunt eiusdem malitiae moralis cum ipsa copula inter eos est lethalis. Et quia solum matrimonium delectationem tactuum coonestat. Sic Palud. *in 4. dist. 3. q. 3. a. 2. n. 17.* & Suple Gabriel. *lib. 1. q. vni. a. 3. dub. 2. Caiet. sum. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.*

v. Impudicitia, & v. Osculum. Sotus *in dist. 34. q. 1. a. 2. Angl. Florib. p. 2. q. 8. de imped. matr. a. 1. dub. 9. conch. 1. Pedraza sum. prec. 6. §. 5. & aliqui Neoterici docti, & videtur tenere Henric. l. 1. c. 19. n. 4. dicens, olim fuisse licita, modo minime.*

Oscula, & amplexus, alijque tactus non impudici à piaculo excusantur inter sponfos. Quia sicut matrimonium coonestat copulam, ita sponsalia, quae quoddam matrimonij sunt initium, coonestare debent huiusmodi tactus, qui inchoatio quaedam sunt copulae. Praesertim quia sic magis fouetur amor in ordine ad matrimonium. Et quia ex eo, quod inchoatus sit matrimonij contractus per verba de futuro, data est de praesenti ex natura rei maior facultas ad actiones, quae ad matrimonialem copulam ordinantur. Ita Nauar. *sum. c. 14. n. 18. & c. 16. nu. 12. Verac. append. ad 9. de condit. matr. Medina l. 1. sum. c. 14. §. 18. Valer. c. 2. d. 9. q. 3. pun. 3. Sā v. Luxuria, §. oscula, & tactus Sāch. l. 9. dist. 46. n. 46. Barth. à Ledef. dub. 14. de matr. Petr de Ledef. de matr. q. 13. a. 1. dub. ult. Gutier. l. 1. q. 9. Canonice. c. 2. n. 17. & ferre omnes Neoterici.*

Ego quidem horum Doctorum mentem, cui haereo, planam reddam, & illustrabo. Primū, existimo, veram esse hanc sententiam, si de culpa lethali sermo sit, quamvis sponsi intendant eam delectationem sensitiuam, quae ex ipsis amplexibus ac osculis oritur. Quia sponsalia, quae matrimonij initium sunt huiusmodi delectationem à mortali excusant, quae copulae inchoatio est, & in omnino solutis est culpa lethalis. Est tamen moderanda conclusio, dummodo non adsit periculum copulae, vel consensus in eam, aut pollutionis. Tunc enim essent hi tactus lethale piaculū. Deinde amplexus & oscula habitata inter sponfos de futuro in beneuolentiae documentum, & ad conciliandum, fouendum, quae mutuū amorem in ordine ad matrimonium contrahendum licita sunt omnino, & siue veniali piaculo poterunt exeri. Quia finis est honestus, si vero finis sit delectatio, erunt culpa venialis. Quia etiam inter coniugatos sunt similis culpa, quādo propter eum finē habentur. Praeterea tactus impudici nullatenus eis liciti sunt. Quia proximiores sunt copulae: ac proinde illis solis licent, quibus ipsa coniugalis copula est permessa. Vnde non permittendi soli esse sponsi, tum ob tactuum periculum impudicorum, tum ob ipsius copulae periculum. Denique similiter licent sponsis aspectus, ac colloquia mutua, & frui possunt ea voluptate, quae inde nascitur secluso pollutionis, consensuue in copulam periculo. Quia tactus cum ea voluptate licent. Intellige tamen licere, id est à lethali excusari, ac veniali, si adsit finis honestus. Nam si voluptas sit finis, erunt culpa venialis, ut de tactibus dixi. Intellige etiam, modo aspectus non sit valde impudicus, id est partium verendatum.

DVBIVM LXVI.

An sponsus de futuro liceat, delectatio
captata ex futura copula con-
iugalit cogitatione?

210
Licet quidē.

Non est mortalis delectatio appetitus
sensitivi, quæ confurgit ex cogitatione
copula habendæ tempore coniugij, dummodo
absit periculum pollutionis, & consensus in ali-
quod mortale piaculum. Quia ea delectatio est
de obiecto licito: talis autē est delectatio, qua-
le obiectum, teste Arist. 3. *Ethic.* Sic Victor.
quem refert, ac sequitur Medina 1. 2. q. 74. a.
8. dub. 3. Zumel. *lib. 4. d. 3.* & quidam Neote-
rici, ut refert Cordus, in 99. l. 1. q. 23. dub. 13. ip-
seque clare sentit probabilem esse sententiam.
Nam oppositam tantum appellat tutiorem, &
fortē veriore. Addit autem Zumel, veniale
esse sic delectari.

211
Non licet.

Mortalis est delectatio huiusmodi. Quia il-
le actus appetitus sensitivi semper fertur in
copulam præsentem ut præsentem, cum præ-
senti commotione, ad illamque ordinatur, &
est quædam ipsius inchoatio: At copula præ-
sens solis coniugatis est licita. Porro à fortiori
mortale est delectari in appetitu sensitivo de
copula cogitata sub conditione, si adesset ma-
trimonium. Quia quamvis consensus, & desi-
derium ferantur in actum sub conditione, &
proinde licitum sit in eum actum consentire,
illamque desiderare sub conditione matrimo-
nij: at delectatio illa præsens appetitus sensi-
tivi non potest ferri in actum sub conditione,
sed in actum præsentem, & ut talem apprehē-
sum. Itā Caiet. *Opusc. 1. tr. 14. de delect. moro.*
dub. 1. Manu. *to. 1. sum. c. 112. n. 3.* Vega *to. 1. sum.*
cap. 81. casu 2. Armil. *v. Delectatio nu. 4.* Nauar.
sum. c. 16. n. 9. Graf. *p. 1. decis. l. 2. c. 78. n. 9.* Sanch.
l. 9. d. 47. n. 4. & 5. & alij.

212
Idem censet.

Idem censet. Quia sicut externa delectatio
venerea, quam constans matrimonium nō co-
honestaverit, mortalis erit: ita interna, quæ
eiusdem rationis est. Nec eius malitia, aut bo-
nitas æstimanda sunt ex copula futura, sed ex
præsentem, ad quam tendit. Hæc circa debitum
matrimonij. Plura alia digesseram ad hanc
materiam necessaria Confessariis: quæ quidem
à Tiraquello, Thoma Sancio, Diana, Lean-
dro, Ledesma, reliquisque Doctoribus de Sa-
cramento Matrimonij scribentibus uberrimè enodata
lubens omitto. Ne quæstiones, quæ vix modestis
terminis explicari valent, meo in volumine forte
aures rursus offendant.

CAPVT II.

Circa Diuortium

DVBIVM LXVII.

An vxor possit à marito adultero separari?

213
Nonnulla
suppono.

Vidimus lib. 25. sect. 1. adulterium vxoris,
causam sufficientem esse, ut maritus pos-

sit ab ea diuertere quoad thorum & cohabi-
tationem. Quia Christus Dominus *Mat.*
19. fatuit: *Quicumque dimiserit uxorem suam, ex-
cepta fornicationis causa, &c.* & quia id *Cap. 11.*
*gnificasti. Cap. Gaudemus, cap. Ex literis, de di-
uort. præscribitur.* Omnibus Doctoribus atte-
stantibus propositionem hanc esse certam de
fide. *Lege Basilium l. 9. c. 16. a. n. 3. Bonac. q. 4. de
matr. pun. 5. m. 2. Coninch. d. 35. sub. 1. Quæse-
rim vero, num etiam vxor possit ab adultero
marito quoad thorum separari?*

Minime potest. Quia Christus Dominus
Mat. 5. & 19. legem hanc diuortij explicans
innuit vxorem & maritum quoad hoc haud
esse pares, dum de solis viris gesserit mentio-
nem. Et eodem pacto eorum solummodo me-
minere textus memorati. Nec est similis ratio,
ut vxor valeat à viro adultero diuertere: quo-
niam vxoris adulterium infert iniuriam pro-
pter eius infamiam, ac prolis incertitudinem.
Et quia saltem consuetudo iam inualuit, ut di-
uortium nō concedatur vxoribus ob viri adul-
terium. Ut testatur D. Basil. in suis Canonib. *can.*
9. & 21. Sic Caietan. ad illud *Mat. 19. Quicum-
que dimiserit uxorem.* Citat D. Ambrosium in 1.
Corinth. 7.

Potest omnino: coniuges enim sunt pares in
causa diuortij ex adulterio: & sicut maritus in-
nocens potest ab adultera vxore diuertere: ita
e contra vxor innocens potest ab adultero se-
iungi marito. Quia pœnæ legales nō ita strictim
ponderant culpæ quantitatē, ob quas
imponuntur, sed satis est, si in utroque delicto
inueniatur pœnæ insigniendæ causa sufficiens.
Ut omnia homicidia capitis pœna plectantur
inter quæ aliqua esse grauiora, nemo dubitat.
Cum ergo fidei fractio, quæ est causa diuortij
in adulterio tam viri, quam vxoris: reperitur,
ob utrumque concessum est diuortium: licet
hoc maiorem iniuriam matrimonio irroget.
Ita D. Tho. in 3. *dist. 35. q. 2. vni. a. 4.* Habetur ex-
pressè *cap. 3. 2. q. 5. c. Placuit. 2. q. 7. Magist. in
4. dist. 45. Albert. Mag. D. Bonau. Durand. Ri-
char. Sotus, Palud. & alij vsque ad 68. Doctores*
quos refert, ac sequitur Sanch. *l. 10. d. 3. m. 6. Ba-
sil. l. 9. c. 16. n. 4. Hurtad. d. 11. diff. 2. n. 6. Bonac.
q. 4. pun. 5. m. 6. & alij.*

Equidem sententiam Caietani proorsus fal-
sam ac temerariam esse affirmo: contrariam
enim definit Innocens. *l. Epist. 3. ad Exuperi. &*
refertur c. fin. 3. 2. q. 5. & Concil. Mileuit. can. 17.
& refertur c. Placuit 3. 2. q. 7. Porro Sapiēs ipse
Caietanus mutauit consiliū *to. 1. Opusc. tr. 29. de
redd. Debiti inter coniuges, altero adulterante.*
Vnde nostrum dubium dissoluitur, cum proba-
bilis nullatenus sit prima sententia.

DVBIVM LXVIII.

An maritus deserens uxorem adulteram, quoad
thorum & habitationem possit eam quoad cu-
ram ac disciplinam deserere?

Vir ab adultera recedēs vxore quoad thoru
& habitationem, haud potest recedere ab
eius cura, ac disciplina, nisi post pœnitentiam
eius curat. *Septennē ab ipsa paratū.* Quia Stephanus V. c.
*Admonere, 33. q. 2. profatur. Post Septem annos
pœnitentia peracta, dimittere eam potest.*